POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

FAKULTA BEZPEČNOSTNĚ PRÁVNÍ

Katedra správního práva a správní vědy

Faktické zásahy

Diplomová práce

Actual interventions

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Doc. JUDr. PhDr. Zdeněk FIALA Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc.Denis DOLEŽEL

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne

……

Bc. Denis DOLEŽEL

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl upřímně poděkovat panu Doc. JUDr. PhDr. Zdeňkovi Fialovi Ph.D. za vedení mé diplomové práce a především za mimořádnou ochotu a vstřícnost při poskytování cenných rad.

ANOTACE

Tato diplomová práce se podrobně zabývá konceptem faktických zásahů v rámci právních nástrojů, které jsou využívány orgány veřejné správy. Práce zkoumá a analyzuje různé charakteristiky a typologie faktických zásahů, a to s cílem poskytnout jejich hlubší pochopení. Důležitou součástí práce je identifikace zdrojů právních zásad, které jsou aplikovány při realizaci těchto zásahů. Práce se dále zaměřuje na faktické zásahy, které jsou prováděny vybranými bezpečnostními složkami. Práce také diskutuje o konceptu správního uvážení ve vztahu k faktickým zásahům, což představuje důležitý prvek v kontextu správního rozhodování. Závěrem, práce poskytuje přehled o různých prostředcích právní ochrany, které jsou dostupné proti faktickým zásahům.

KLÍČOVÁ SLOVA

faktické zásahy, veřejná správa, faktické pokyny, bezprostřední zásahy, bezprostřední opatření, bezprostřední donucení, bezprostřední omezení, zajišťovací úkony, právní zásady, opravné prostředky

ANNOTATION

This master's thesis delves into the concept of factual interventions within the scope of legal tools used by public administration bodies. The work examines and analyzes various characteristics and typologies of factual interventions, aiming to provide a deeper understanding of these phenomena. An important part of the thesis is the identification of sources of legal principles applied during the implementation of these interventions. The thesis further focuses on factual interventions carried out by selected security forces. It also discusses the concept of administrative discretion in relation to factual interventions, which represents an important element in the context of administrative decision-making. In conclusion, the thesis provides an overview of various means of legal protection available against factual interventions.

KEY WORDS

factual interventions, public administration, factual instructions, immediate interventions, immediate measures, immediate coercion, immediate restrictions, securing actions, legal principles, remedies

Obsah

1 Úvod 8

1.1 Cíle práce 9

1.2 Struktura práce 9

2 Obecně – teoretická část 11

2.1 Faktické zásahy v rozsahu právních nástrojů používaných orgány veřejné správy 11

2.2 Znaky a vlastnosti faktických zásahů 12

3 Členění faktických zásahů z hlediska správněprávní teorie 16

3.1 Faktické pokyny 18

3.2 Bezprostřední zásahy 21

3.2.1 Bezprostřední opatření 22

3.2.2 Bezprostřední donucení 22

3.2.3 Bezprostřední omezení 23

3.3 Zajišťovací úkony 23

4 Identifikace zdroje právních zásad uplatňovaných při realizaci faktických zásahů 26

4.1 Zásada legality 27

4.2 Zásada proporcionality 28

4.3 Zásada zákazu zneužití správního uvážení 29

4.4 Zásada subsidiarity 30

4.5 Zásada iniciativy a oportunity 31

4.6 Princip rychlosti a rozhodnosti 32

4.7 Příklad všech zásad 32

5 Správní uvážení ve vztahu k faktickým zásahům 34

5.1 Neurčité právní pojmy 34

6 Aplikačně – praktická část 36
6.1 Faktické zásahy realizované ze strany bezpečnostních složek 36
6.2 Oprávnění ve vztahu k osobám 37
6.2.1 Omezení osobní svobody 37
6.2.1.1 Oprávnění k použití donucovacích prostředků a zbraní 38
6.2.2 Vydávání pokynů ve formě příkazů a zákazů 43
6.3 Oprávnění ve vztahu k věcem 46
6.3.1 Držení a používání nebezpečných látek a věcí 46
6.3.2 Vstup do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek 46
6.3.3 Zajištění, odstranění a zničení věci 47
6.3.4 Opatření vůči zařízením 48
7 Prostředky právní ochrany proti faktickým zásahům 50
7.1 Stížnost adresovaná příslušnému orgánu veřejné správy 50
7.2 Žaloba ve správním soudnictví 51
7.3 Ochrana v trestně-právní rovině 54
7.4 Ústavní stížnost 55
7.5 Kontrola vykonávaná Veřejným ochráncem práv 56
7.6 Otázka nutné obrany 57
8 Závěr 60
9 Seznam použité literatury 61

1 Úvod

Veřejná správa je nejen základním pilířem státu, ale také odrazem jeho kultury, historie a společenských hodnot. Výběr tématu faktických zásahů ve veřejné správě pro mou diplomovou práci pramení z přesvědčení, že pochopení jejího fungování a vlivu na každodenní život je nyní důležitější než kdy jindy. V době, kdy se svět potýká s rychlými změnami a novými výzvami, je klíčové zkoumat, jak veřejná správa tyto změny reflektuje a jak se na ně adaptuje.

V teorii se veřejná správa obvykle dělí na dvě základní pojetí: formální a materiální. Formální pojetí se zaměřuje na organizační principy a vztahy mezi subjekty a vykonavateli veřejné správy. Materiální pojetí nás naopak uvádí do světa správních činností, kde se klíčovým kritériem stává otázka veřejné moci a role veřejné správy v rámci těchto činností.[1] V kontextu této práce se soustředím na analýzu suverénních aktivit veřejné správy, s důrazem na obsah a formu faktických zásahů. Důležitou otázkou je, co veřejná správa dělá a jak to dělá, přičemž se opírám o kritérium veřejné moci, které bylo přiděleno pro výkon veřejné správy za účelem využití právních nástrojů pro plnění jejich úkolů. Faktické zásahy se stávají klíčovým prvkem, prostřednictvím kterého veřejná správa plní své úkoly, intervenuje a ovlivňuje právní vztahy v konkrétních situacích.

V této práci se zaměřuji na materiální pojetí veřejné správy, protože věřím, že právě faktické zásahy a právní nástroje, které veřejná správa používá, jsou klíčové pro pochopení jejího skutečného vlivu na společnost. Zkoumám, jak veřejná správa realizuje své úkoly, jaké právní mechanismy používá a jak tyto mechanismy ovlivňují adresáty a právní systém.

Je však důležité zdůraznit, že i přes snahu o systematizaci pomocí formy se setkáváme s výzvami. Terminologie a vzájemné zatřídění právních nástrojů mohou být subjektivní a rozdílné mezi různými autory. Typologie forem činností veřejné správy, ať už v jakékoli práci, slouží jako rámec, který v praxi nemusí vždy plně vyhovovat dynamice a rozmanitosti právního prostředí.

[1] HORZINKOVÁ, Eva a FIALA, Zdeněk. Správní právo hmotné: obecná část. 2., aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-092-5.

V tomto kontextu je třeba brát v úvahu názory, které naznačují, že přísná typologie forem činnosti veřejné správy může být obtížná, a to zejména kvůli pružnosti právních nástrojů a jejich vzájemnému prolínání. Právní prostředí je neustále rozšiřujícím se polem, a proto každá typologie je v podstatě omezená a podléhá proměnlivosti a komplexitě skutečného právního života.

1.1 Cíle práce

Hlavním cílem této diplomové práce je poskytnout komplexní analýzu faktických zásahů veřejné správy v rámci jejích právních nástrojů. Práce si klade za cíl identifikovat a popsat různé formy těchto zásahů, jejich právní rámec a dopad na právní vztahy adresátů. Konkrétně chci detailně rozebrat různé typy faktických zásahů, včetně faktických pokynů, bezprostředních zásahů a zajišťovacích úkonů, a to jak z teoretického, tak praktického hlediska. Popsat právní rámec zásahů, tedy identifikovat a analyzovat právní zásady, kterými se řídí realizace faktických zásahů. Co se týká aplikačních aspektů faktických zásahů ve vztahu k osobám a věcem, tak chci analyzovat oprávnění vybraných bezpečnostních složek a to konkrétně Policie České republiky a Hasičského záchranného sboru České republiky. Na konec chci posoudit prostředky právní ochrany proti faktickým zásahům, včetně stížností, žalob ve správním soudnictví, trestně-právní ochrany, ústavních stížností a kontroly vykonávané Veřejným ochráncem práv.

1.2 Struktura práce

Obecně teoretická část práce, se zabývá problematikou vymezení právního nástroje faktických zásahů. Tato část se věnuje všem právním formám činnosti orgánů veřejné správy, které lze z hlediska právní teorie zařadit pod pojem “faktické zásahy”. Zaměřuji se především na obecné právně teoretické otázky. Tato část mé práce se zabývá rozdělením faktických zásahů do jednotlivých skupin na základě jejich společných typových znaků. Dále se věnuji uplatňování obecných právních zásad v případě neformálního postupu orgánů veřejné správy. Tento úvodní segment má za úkol poskytnout širší pohled na danou problematiku.

Druhá část mé práce je aplikačně praktická. Zde se zaměřuji pouze na skupiny faktických zásahů, které jsou realizovány bezpečnostními sbory na základě příslušných právních předpisů. V této části provádím srovnání pozitivní právní

úpravy. Konkrétně se zabývám aktuálními aspekty aplikace v praxi, otázkami týkajícími se limitů při využití správního uvážení při faktických zásazích a také prostředky kontroly a záruky zákonnosti, které jsou relevantní v souvislosti s těmito zásahy.

Juristická metoda - Faktické zásahy jsou především jednou z právních forem realizace veřejné správy. Proto se zaměřím na normativní aspekt této problematiky a provedu detailní analýzu relevantních právních norem.

Dokumentární metoda - Plánuji také analyzovat písemnosti, konkrétně odborné texty týkající se mého tématu.

Interpretační metoda – Pomocí interpretace vyjádřím své závěry a návrhy na řešení problémů otázek, které se při řešení práce naskytnou zvláště pak u otázky *de lege ferenda*.

Komparativní metoda - Porovnám jednotlivé aspekty zákonné úpravy, právně-teoretických závěrů a poznatků z aplikační praxe.

Deduktivní metoda - Tato metoda mi umožní systematicky uspořádat předmět práce, od obecného k zvláštnímu. Zahrnuje také analýzu dopadů právních norem na konkrétní společenské vztahy.

Analytická metoda - Tato metoda mi umožní systematicky rozebrat předmět mého zkoumání na jednotlivé složky a hledat řešení problémů.

2 Obecně – teoretická část

2.1 Faktické zásahy v rozsahu právních nástrojů používaných orgány veřejné správy

Faktické zásahy představují jednu z forem realizace veřejné správy, která má mezi ostatními právními formami činnosti orgánů veřejné správy specifické postavení. V případě faktických zásahů se jedná o výjimečnou formu realizace veřejné správy, která v určitých situacích nastupuje namísto jiných právních forem realizace, zpravidla individuálních správních aktů, nebo slouží k přímému vynucení existující dobrovolně nesplněné povinnosti. Faktické zásahy tedy nepředstavují typickou podobu realizace veřejné správy a naplňování stanovených cílů prostřednictvím neformálních zásahů do právních poměrů adresátů je velice odlišné od formalizovaného procesu.[2]

Z hlediska postavení adresátů v systému subjektů veřejné správy lze formy realizace veřejné správy rozdělit na vnější a vnitřní. Při využití obou uvedených kritérií současně lze vymezit strukturu forem realizace veřejné správy následovně:

1) **Právní formy realizace veřejné správy:**
   a) Normativní správní akty
      - Externí normativní akty
      - Interní normativní akty
   b) Individuální správní akty
      - Externí individuální správní akty
      - Individuální služební akty
   c) Správní akty smíšené povahy
   d) Veřejnoprávní smlouvy
   e) Faktické úkony

Správněprávní teorie dále podrobněji člení jednotlivé základní typy právních forem realizace veřejné správy na:

[2] PRŮCHA, Petr. Správní právo: obecná část. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. ISBN 978-80-7239-281-0.

1) **Normativní správní akty**
    a) Primární
    b) Sekundární
2) **Individuální správní akty**
    a) Konstitutivní
    b) Deklaratorní
3) **Správní akty smíšené povahy**
    a) Abstraktně konkrétní akty
    b) Konkrétně abstraktní akty
4) **Veřejnoprávní smlouvy**
    a) Koordinační
    b) Subordinační
    c) týkající se převodu nebo způsobu výkonu veřejných subjektivních práv či veřejných subjektivních povinností.
5) **Faktické zásahy**
    a) Faktické pokyny
    b) Bezprostřední zásahy
    c) Zajišťovací úkony[3]

2.2 Znaky a vlastnosti faktických zásahů

Faktické zásahy (v dílech různých autorů se objevuje různé označení pro tuto formu veřejné správy.)[4] představují neformální praktickou správní činnost, která je prováděna na základě obecného (hypotéza právní normy obsahuje neurčité právní pojmy[5]) či speciálního (hypotéza je složena relativně určitě, jednoznačně nebo taxativně, a tím je uvážení při její aplikaci ponechán úzký prostor) zákonného zmocnění.[6] Faktické zásahy umožňují oprávněným úředním osobám (k jejich

[3] VŠETIČKA, Pavel. Faktické úkony realizované Policií České republiky. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.
[4] PRŮCHA, Petr. Správní právo: obecná část. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. ISBN 978-80-7239-281-0. „*Faktické úkony s přímými právními důsledky*“ HORZINKOVÁ, Eva a FIALA, Zdeněk. Správní právo hmotné: obecná část. 2., aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-092-5. „*Faktické jednání*“.
[5] Viz. podkapitola 3.1 Neurčité právní pojmy
[6] GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 8. aktualizované vydání. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 9788073808389.

realizaci jsou oprávněny jak orgány státní správy, tak i některé orgány samosprávy např. obecní policie) zasahovat do právních vztahů fyzických nebo právnických osob v konkrétních případech.[7]

Z výše uvedeného tedy vyplívá, že hlavními znaky faktických zásahů jsou:

- Neformálnost
- Sepjetí s úřední osobou (terénní výkon)
- Bezprostřednost
- Zákonnost
- Závaznost

Jedním z hlavních charakteristických znaků faktických zásahů je jejich neformální povaha, což znamená, že při provádění nepodléhají žádnému formalizovanému procesu. Projev neformálnosti a tedy i spojení s terénním výkonem uvádí skutečnost, že faktické zásahy jsou obvykle prováděny mimo sídla správních úřadů.[8] Vzhledem k tomu, že prováděním faktických zásahů se zasahuje převážně do právních vztahů konkrétních, specificky určených adresátů veřejné správy (výjimkou mohou být opatření vůči zařízením)[9], přičemž tyto činnosti slouží k jednorázovému řešení konkrétních situací spojených s uplatňováním práva. Je zdůrazňována jejich podobnost s individuálními správními akty.[10] Jediné kritérium, které faktické zásahy z povahy věci, ve vztahu k definičním znakům správního rozhodnutí nesplňují a které zároveň zakládá jejich odlišnost od individuálních správních aktů, spočívá ve skutečnosti, že v případě faktických zásahů se nejedná o akt vydaný ve správním řízení.[11] To je dáno tím, že v případě „postupů" vedoucích k rozhodnutí o uskutečnění faktického zásahu se zpravidla jedná o vnitřní myšlenkový pochod oprávněné úřední osoby (např. zvolení vhodných donucovacích prostředků vzhledem k okolnostem v případě realizace

[7] HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 9. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.
[8] Srov. HORZINKOVÁ, Eva a FIALA, Zdeněk. Správní právo hmotné: obecná část. 2., aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-092-5.
[9] viz. podkap. 6.3.4 Opatření vůči zařízením
[10] SLÁDEČEK, Vladimír. Obecné správní právo. 3., aktualiz. a upr. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-002-8.
[11] SKULOVÁ, Soňa. Správní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-688-0.

bezprostředního zásahu, jež může spočívat v zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu).

S jistou nadsázkou řečeno, oprávněná úřední osoba je při realizaci faktických zásahů „soudce, porotce a kat“. Tedy rozhodnutí o provedení, posouzení způsobu provedení a samotná realizace faktického zásahu splývá v jediný úkon jediné úřední osoby.[12]

V kontextu reakce orgánu veřejné správy na nově vzniklé situace, teorie zdůrazňuje okamžitý charakter těchto zásahů při definování jejich základních rysů.

Tato okamžitost může být posuzována z hlediska: [13]

1) Přiměřenosti času reakce - tedy jak rychle může orgán reagovat na událost, aby omezil negativní dopady.
2) Délky doby, ve které je možné zásah provést.

V první situaci je důležitá okamžitá odpověď na nebezpečí, nezákonného jednání nebo určitého stavu. Rychlost, s jakou se provádějí faktické zásahy, se může mezi jednotlivými typy zásahů výrazně lišit. U faktických pokynů obvykle nedochází k větší prodlevě mezi vydáním pokynu a jeho provedením. Na druhou stranu, u zajišťovacích úkonů nebo bezprostředních zásahů může, pokud není bezprostředně ohrožen život nebo zdraví, následovat po rozhodnutí o jejich provedení několikahodinová příprava, [14] která zahrnuje plánování zásahu nebo shromáždění potřebné pomoci na místo (například vstup policie do budovy, kde se skrývá hledaná osoba, nebo vyklizení neoprávněně obsazeného objektu) [15].

V druhém případě musí při provádění faktických zásahů nebezpečí vyplívající z nezákonné jednání nebo určitého stavu hrozit nebo trvat. Jedině v tomto smyslu

[12] KINDL, Milan. Základy správního práva. 2., upr. vyd. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-190-8.
[13] PRŮCHA, Petr. Správní právo: obecná část. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. ISBN 978-80-7239-281-0.
[14] Viz. podkapitola 2.3.1 Faktické pokyny
[15] VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5.

by se bezprostřednost dala považovat za obligatorní pojmový znak faktických zásahů. [16]

S ohledem na minimální časovou reakci mezi okamžikem vzniku protiprávního stavu a jeho eliminací za pomocí realizace zásahu, nemůže být bezprostřednost považována za obligatorní charakteristický rys faktických zásahů. Jako příklad lze uvést zásah speciální policejní jednotky, která plánuje operaci na zadržení osob podezřelých z terorismu. Tato operace může být připravována dlouhodobě, i když jsou místa pobytu podezřelých známa. Hlavním cílem je zaskočení podezřelých a minimalizace rizik pro občany. Nicméně i v průběhu plánovaného a předem připravovaného zásahu mohou nastat nepředvídatelné okolnosti, na které je třeba bezprostředně reagovat.[17]

Forma faktických zásahů je upravena jednotlivými zákony zpravidla velmi obecně a v konkrétních případech uplatnění toho samého oprávnění se může jejich podoba značně lišit (např. oprávnění policisty k použití hmatů, chvatů atd., z logiky věci nelze konkrétní podobu tohoto oprávnění stanovit). [18] K neformální povaze faktických zásahů je třeba uvést, že zde musí být dodrženy určité zákonné postupy, i přesto že formální nároky na procedurální stránku mohou být nižší než u běžného správního řízení.[19] Při jejich realizaci je tedy zcela vyloučen libovolný postup orgánů veřejné správy.[20]

Nicméně v souvislosti s činností příslušníků bezpečnostních sborů mohou nastat situace, kdy dochází k vzájemnému propojení dvou legálních prostředků. Tedy prostředky pro ochranu zákonem chráněných zájmů za účelem zajištění

[16] HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 9. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.
[17] Časopis pro právní vědu a praxi. Povaha a členění faktických úkonů realizovaných ze strany orgánů veřejné správy.Online. Brno: Masarykova univerzita nakladatelství, 2017 ISSN 1805-2789 Dostupné z: https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/11555 [cit. 18. 02. 2024]
[18] Zákon č. 273/2008 Sb.Zákon o Policii České republiky § 52 písm. a)
[19] KINDL, Milan. Základy správního práva. 2., upr. vyd. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-190-8.
[20] POMAHAČ, Richard. Veřejná správa za rozcestím (právní reflexe). Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. ISBN 978-80-87146-92-7.

„policejních statků“ a prostředky určené komukoliv, což tedy nevylučuje uplatnění ze strany příslušníků při výkonu jejich pravomoci.[21]

3 Členění faktických zásahů z hlediska správněprávní teorie

I když je povaha faktických zásahů různorodá a jejich zařazení do jednotného právního rámce je v zásadě nemožné, v odborných textech se často objevuje jejich členění do tří hlavních kategorií..[22]

- Exekuční úkony
- Faktické úkony
- Příbuzné úkony

První kategorie zahrnuje exekuční úkony, což jsou úkony provedené veřejnosprávními orgány pro realizaci jejich rozhodnutí. Cílem správní exekuce je zajistit dodržování právních povinností, které nebyly splněny dobrovolně, a to na základě rozhodnutí vydaného ve správním řízení příslušným orgánem veřejné správy.[23] Způsoby realizace exekučních úkonů upravují obecné procesní právní předpisy.[24]

Do kategorie faktických zásahů lze zařadit jen ty exekuční úkony, které přímo a fyzicky vymáhají právní povinnosti, například prostřednictvím vyklizení nemovitostí, zabavení movitých věcí, osobních prohlídek, nebo předvedení osoby. Naopak, exekuce prováděné ukládáním pokut by se do této kategorie zařadit nedaly, neboť jim chybí prvky neformálnosti, bezprostřednosti a hlavně fyzického donucení.[25]

---

[21] KUCHTA, Josef. Nutná obrana. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 8021021985.
[22] HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 9. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.
[23] SKULOVÁ, Soňa. Správní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-688-0.
[24] Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád, Zákon č. 280/2009 Sb. daňový řád
[25] Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád § 120 až §128
VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5.

V odborných diskusích se vedou debaty o tom, zda by exekuční úkony s fyzickým donucením měly spadat do kategorie faktických zásahů, nebo by měly tvořit samostatnou kategorii. Pokud porovnáme exekuční úkony, které mají podobu bezprostředních zásahů a samotné bezprostřední zásahy je přijatelnější považovat takové exekuční úkony za samostatnou skupinu projevů veřejné správy. Ačkoli to představuje zřetelný rozdíl, tak hlavním důvodem není tolik otázka, zda se jedná o výsledek formalizovaného řízení nebo nikoliv. Hlavní podstata tkví v kontextu bezprostřednosti. Což u exekučních úkonů, které mají podobu bezprostředních zásahů nelze identifikovat.[26]

Druhou kategorií jsou faktické úkony, které zahrnují oprávnění, zpravidla veřejných sborů nebo orgánů pověřených výkonem správního dozoru, zasáhnout bezprostředně do právních vztahů adresátů veřejné správy. Nejčastěji se jedná o situace nezbytné k tomu, aby se zjištěný stav dostal do souladu s právními normami, k ochraně osob a majetku, veřejného pořádku nebo bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. Faktické úkony jsou tříděny na faktické pokyny, bezprostřední zásahy a zajišťovací úkony.[27]

Třetí kategorií neformálních projevů veřejné správy jsou tzv. příbuzné úkony, někdy označovány jako úkony neregulativní povahy.[28] Tyto úkony mohou zasahovat do právních vztahů fyzických i právnických osob, ačkoliv se běžně nespojují s faktickými zásahy, jak je běžně definuje teorie. Jsou to instituty, které mohou připomínat faktické zásahy, ale nemusí nutně být považovány za správněprávní činnosti. Tyto úkony mají ještě menší míru formálnosti než faktické zásahy(viz. výše) .To je dáno povahou těchto úkonů protože se nejedná o typické správní úkony.[29]

Jako příklad lze uvést rozdíl mezi použitím donucovacích prostředků ze strany příslušníka bezpečnostních sborů[30] a uplatnění omezovacích prostředků při

[26] MATES, Pavel; ŠKODA, Jindřich a VAVERA, František. Veřejné sbory. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-604-2.
[27] Viz. podkapitoly 2.4.1 Faktické pokyny, 2.4.2 Bezprostřední zásahy, 2.4.3 Zajišťovací úkony
[28] HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 9. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.
[29] Tamtéž
[30] Zákon č. 273/2008 Sb.Zákon o Policii České republiky §52

nedobrovolném poskytnutím zdravotnických služeb.[31] Zatímco použití donucovacích prostředků je přesně regulováno[32] a dále spojeno s okamžitými akcemi nebo jinými opatřeními pro objasnění jejich oprávněnosti, tak právní úprava příbuzných úkonů jako je nedobrovolné poskytnutí zdravotnických služeb je méně specifická. V případě zranění spojeného s použitím donucovacích prostředků musí vedoucí útvaru vyrozumět bez zbytečného odkladu státního zástupce[33], zatímco u použití omezovacích prostředků při nedobrovolném poskytnutí zdravotnických služeb se tato skutečnost zaznamenává pouze do lékařské dokumentace pacienta a do centrální evidence použití omezovacích prostředků.[34]

Soudobá teorie správního práva klasifikuje faktické úkony podle jejich účelu a způsobu provedení do tří hlavních kategorií.

- Faktické pokyny
- Bezprostřední zásahy
- Zajišťovací úkony

3.1 Faktické pokyny

Označení „faktické pokyny“ se používá pro formu různých příkazů či zákazů, kterými oprávněné úřední osoby, zpravidla v terénu, konkretizují obecně zakotvená pravidla chování adresátů veřejné správy. Zjednodušeně řečeno jde o úkony, které nemají podobu formalizovaného procesu, ale jsou bezprostředním nástrojem, který může oprávněná úřední osoba v určitém případě použít k tomu aby reagovala na konkrétní skutkový stav, tak že adresátovi něco přikáže nebo zakáže a dotyčný je právně vázán takovým pokyn poslechnout.[35]

Nejčastější forma realizace faktických pokynů odpovídá dle potřeby buď ústně, prostřednictvím gest nebo prostřednictvím technického zařízení.

---

[31] Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů § 38 odst. 1 písm. b) a c) a § 39.
[32] Viz podkapitola 4.2.1.1 Oprávnění k použití donucovacích prostředků a zbraní
[33] Zákon č. 273/2008 Sb.Zákon o Policii České republiky §57
[34]Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů § 38 odst. 1 písm. b) a c) a § 39.
[35]HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 9. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.

a) Ústní pokyn,

např. příkaz vydávaný policistou, který zakazuje vstup na konkrétní místo nebo naopak nařizuje setrvaní na daném místě.[36]

b) Gesta,

např. pokyn rukou "Stůj!" pro směr, ke kterému stojí policista čelem nebo zády; řidič je povinen zastavit vozidlo.[37]

c) Technické zařízení,

např. zastavení vozidla příslušníkem, který se nachází ve služebním vozidle a nařizuje zastavení jiného vozidla tím, že rozsvítí nápis "STOP" směrem od jízdy zastavovaného vozidla jak zepředu, tak zezadu.[38]

Krom výše zmíněných typických forem faktických pokynů se můžeme setkat s výjimkou pokynu v písemné podobě. Písemná forma posiluje právní jistotu týkající se obsahu takových úkonů a poskytuje dokumentaci pro strany zainteresované v procesu veřejné správy.

d) Písemně,

např. v situacích, kdy dochází k vydávání pokynů v rámci správního dohledu nad kontrolovanými subjekty.[39]

Ačkoliv jsou faktické pokyny většinou neformálními projevy veřejné správy a zpravidla nejsou v zákonech detailně vymezeny, existují případy, kdy legislativa určuje jejich formu[40] a obsah specifičtěji (např. výzva policisty proti osobě, která se chová protiprávně, s varováním, že pokud nepřestane, bude proti ní použito donucovacích prostředků nebo zbraň[41], včetně povinného prohlášení “Jménem zákona!”). [42]

---

[36]Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky § 43 odst. 1

[37]Zákon č. 361/2000 Sb. Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů(zákon o silničním provozu) §75 odst. 1 písm. a)

[38]Zákon č. 361/2000 Sb. Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu) 79 odst. 2 písm. a)

[39] VŠETIČKA, Pavel. Faktické úkony realizované Policií České republiky. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.

[40] Viz. zmíněné pokyny policisty při řízení provozu pozemních komunikací

[41] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky § 53 odst. 2 a § 56 odst. 3

[42]Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky § 10 odst. 5

Na rozdíl od jiných typů faktických zásahů, faktické pokyny obvykle nemají výrazný dopad na právní vztahy subjektů veřejné správy. Nicméně, faktické pokyny jsou legislativně řešeny pro širokou škálu různých situací, a to vede k rozdílným intenzitám zásahu do práv a svobod jednotlivých osob. Jako příklad méně závažného zásahu můžeme uvést pokyny policisty k zastavení vozidla, což je běžná situace v silničním provozu.[43] Na druhém konci spektra stojí vykázání osob z domova, což představuje výraznější narušení práva na soukromí a obydlí.[44]

Na základě analýzy legislativy a s ohledem na diferenciaci administrativního působení v různých oblastech veřejné správy lze faktické pokyny rozčlenit do následujících kategorií:

a) Faktické pokyny při výkonu správního dozoru, což zahrnuje situace, kdy úřady vykonávají dohled nad dodržováním předpisů a pravidel v různých odvětvích.

Např. během kontroly má kontrolní orgán právo žádat od kontrolované osoby poskytnutí informací, dokumentů a předmětů, které souvisejí s předmětem kontroly nebo činností této kontrolované osoby.[45]

b) Faktické pokyny v souvislosti s realizací policejně-bezpečnostních činností, které zahrnují pokyny vydávané policií při zajišťování veřejného pořádku, ochraně bezpečnosti osob a majetku.

Např. již zmíněné výzvy vydávané policistou vůči osobě, proti níž se zakročuje.[46]

c) Faktické pokyny prováděné v rámci dohledu nad bezpečností a plynulostí silničního provozu, což zahrnuje situace, kdy orgány dohlížejí na dodržování pravidel silničního provozu a provádějí opatření ke zlepšení bezpečnosti na silnicích.

Např. již zmíněný pokyn „Stůj“ policistů při řízení provozu na pozemních komunikacích.[47]

---

[43]Zákon č. 361/2000 Sb. Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu) § 79 odst. 2

[44]Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky § 44 až § 47

[45] Zákon č. 255/2012 Sb. Zákon o kontrole (kontrolní řád) § 8 písm. c)

[46] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky § 13

[47] Zákon č. 361/2000 Sb. Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu) 75 odst. 1 písm. a)

Toto rozdělení reflektuje různé role orgánů veřejné správy v různých oblastech a ukazuje, jak mohou faktické pokyny sloužit k dosažení cílů veřejné správy.

V poslední době je tendence vytěsňovat úpravu faktických pokynů, které jsou vydávány v souvislosti s výkonem správního dozoru, ve prospěch správních aktů vydávaných v řízení na místě.[48] Toto posunutí k většímu důrazu na formální správní akt může mít za důsledek zvýšení byrokracie. Vydávání správních aktů může znamenat nárůst byrokratických procedur, což může vést k zpomalení administrativního procesu a zvýšené administrativní zátěži pro úřady. Omezení flexibility, kdy faktické pokyny mohou být rychle vydány na místě a přizpůsobeny konkrétní situaci. Na druhou stranu, řízení na místě, jako formální správní řízení, může vyžadovat složitější postup a delší dobu, což může omezit schopnost úřadů reagovat na rychle se měnící situace. Naopak, vydávání správních aktů může vyžadovat složitější postup a delší dobu, což může omezit schopnost úřadů reagovat na rychle se měnící situace. Celkově lze říci, že rozhodnutí o tom, zda dát přednost faktickým pokynům nebo vydání správních aktů v souvislosti s řízením na místě, by mělo záviset na konkrétní situaci a cílech veřejné správy. Je důležité najít vyvážený přístup, který umožní efektivní a spravedlivé jednání úřadů a zároveň chrání práva a zájmy adresátů.

3.2 Bezprostřední zásahy

Bezprostřední zásahy v kontextu výkonu veřejné správy je vhodné uvádět jako „*ultima ratio“*. Tedy že spočívající v použití těch nejintenzivnějších prostředků státního donucení (z pravidla fyzický zásah do práv a svobod osob) jako reakce na aktuální nebo trvající nebezpečí nebo protiprávní jednání. Orgány veřejné správy jsou oprávněny je použít vůči adresátům v situacích, kdy mírnější prostředky by nebyly k dosažení stanoveného cíle dostačující. [49]

Bezprostřední zásahy lze z hlediska povahy jejich působení rozdělit na:

a) bezprostřední opatření

[48] Viz. novela zákona o Státní zemědělské a potravinářské inspekci provedená zákonem č. 138/2014.

[49] ŠKODA, Jindřich. Zákon o policii s komentářem. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-447-3.

b) bezprostřední donucení

c) bezprostřední omezení

3.2.1 Bezprostřední opatření

V rámci svého působnosti mohou bezprostřední opatření cílit jak na jednotlivce (např. policista má právo před umístěním osoby do cely ji prohledat , aby se ujistil, že nemá při sobě zbraň nebo jiný předmět, který by mohla ohrozit život nebo zdraví, a takový předmět pak zabavit). [50] Tato opatření, pokud jsou zaměřena na fyzické osoby, mohou zahrnovat zásahy do osobní integrity nebo soukromí těchto osob. Na rozdíl od bezprostředního donucení, tyto zásahy obvykle nevyžadují fyzické donucení (jako je uvedeno v příkladu prohlídky před umístěním do cely).

Bezprostřední opatření se často vztahují jak na movité (např. policista může zajistit nebo odstranit předmět, pokud existuje oprávněné podezření, že předmět představuje bezprostřední a vážné nebezpečí pro život, zdraví, majetek) [51] nebo nemovité věci (např. policista může vstoupit do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek bez souhlasu uživatele a provést tam nezbytné úkony nebo opatření, pokud situace nesnese odklad a vstup je nezbytný k ochraně života nebo zdraví osob). [52]

3.2.2 Bezprostřední donucení

V této podkategorii bezprostředních zásahů se tvrzení „*ultima ratio“* projevuje nejzřetelněji protože představuje nejintenzivnější formu zásahu veřejné správy do individuálních práv a svobod, aplikovanou jako poslední možnost v situacích, kde jiné, méně invazivní prostředky selhaly nebo se ukázaly jako neefektivní. Bezprostřední donucení je využíváno k ochraně veřejných zájmů, které jsou zákonem chráněny, a je vyhrazeno pro situace, kdy je nutné okamžitě reagovat na nebezpečí nebo protiprávní jednání.[53]

---

[50] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky §29 odst. 1)

[51] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky §37 odst. 1)

[52] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky §40 odst. 1)

[53] Časopis pro právní vědu a praxi. Povaha a členění faktických úkonů realizovaných ze strany orgánů veřejné správy.Online. Brno: Masarykova univerzita nakladatelství, 2017 ISSN 1805-2789 Dostupné z: https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/11555 [cit. 18. 02. 2024]

Pouze členové ozbrojených bezpečnostních sborů a obecní policie mají oprávnění k provádění bezprostředního donucení, což může zahrnovat použití fyzické síly, donucovacích prostředků nebo zbraní. [54] Příkladem může být situace, kdy policista použije donucovací prostředky, jako jsou pouta nebo pepřový sprej, aby zabránil osobě v pokračování v násilném chování, které ohrožuje veřejný pořádek nebo bezpečnost ostatních. [55]

3.2.3 Bezprostřední omezení

Bezprostřední omezení jsou úzce propojeny s faktickými pokyny, jelikož tato omezení tvoří jejich základní podstatu. To znamená, že faktické pokyny slouží jako rámec, zatímco bezprostřední omezení jsou jejich konkrétním projevem. Tyto omezení pak mají za úkol regulovat práva a svobody jednotlivců prostřednictvím autoritativně vydaných příkazů a zákazů (faktických pokynů).[56]

Ve vztahu k věcem mají bezprostřední omezení podobu zásahu do chodu zařízení, které spočívají v jejich dočasném vyřazení z provozu. Z pravidla jde o situace ve vztahu k protiprávnímu stavu, který vyvolala zařízení a ne osoby jenž je obsluhovaly. Na rozdíl od bezprostředního donucení, není účelem zásah do práv a osob, ale jde o odvracení hrozícího nebezpečí nebo odstranění jeho následků, přičemž účinky zásahu dopadají na osoby, které se na navození nežádoucího stavu nepodílely.[57] Příkladem takového omezení je oprávnění příslušníka hasičského záchranného sboru vypnout nebo odstavit v nezbytném rozsahu přívod elektřiny, plynu, tepla, vody nebo jiné zařízení za účelem provedení zásahu.[58]

3.3 Zajišťovací úkony

Zajišťovací úkony jsou univerzálním právním nástrojem, který nachází uplatnění v různých sférách veřejné správy. Tyto úkony jsou klíčové pro zajištění řádného

[54] Viz. podkapitola 6.2.1.1 Oprávnění k použití donucovacích prostředků a zbraní
[55] Časopis pro právní vědu a praxi. Povaha a členění faktických úkonů realizovaných ze strany orgánů veřejné správy.Online. Brno: Masarykova univerzita nakladatelství, 2017 ISSN 1805-2789 Dostupné z: https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/11555 [cit. 18. 02. 2024]
[56] VŠETIČKA, Pavel. Faktické úkony realizované Policií České republiky. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.
[57] Tamtéž
[58] Viz. podkapitola 6.3.4 Opatření vůči zařízením

průběhu řízení, ať už jde o správní, trestní či civilní soudní řízení, nebo o činnosti v rámci správního dozoru. Přes svůj přesah aplikovatelnosti v širokém spektru oblastí veřejné moci, jsou k jejich provedení oprávněny různé orgány veřejné správy, převážně však příslušníci ozbrojených bezpečnostních sborů. V praxi mohou zajišťovací úkony probíhat samostatně nebo v kombinaci s jinými faktickými pokyny. [59]

Při realizaci činnosti orgánů veřejné správy se zajišťovací úkony mohou objevit buď samostatně, nebo v souvislosti jinými faktickými pokyny. Příkladem, kdy se zajišťovací úkon váže k faktickému pokynu může být výzva příslušníkem policie k podrobení se orientační dechové zkoušce[60], při pozitivním výsledku dechové zkoušky policista předběžně zadrží řidičský průkaz (zprávu o zadržení řidičského průkazu policie odešle na příslušný obecní úřad, dále odesílá na správní úřad úřední záznam z kontroly, který obsahuje informace o spáchaném přestupku a popis celé situace).[61]

Ne vždy je průběh zajišťovacích úkonů spojen s fyzickým donucením. Např. poučení o právech a povinnostech v rámci faktických pokynů, obsahují také informace o právních důvodech zajištění, spojené s výzvou k dobrovolnému podrobení se úkonu.[62] Z předchozího příkladu vyplívá, že zajišťovací úkony a faktické pokyny jsou obecně těsně propojeny.

Stejně jako předchozí nástroje orgánů veřejné správy mohou zajišťovací úkony zasahovat jak vůči osobám, tak vůči věcem.

Vzhledem k uplatnění vůči osobám je vhodné zmínit institut předvedení. Předvedení představuje nástroj dočasného omezení osobní svobody (pro

[59] VŠETIČKA, Pavel. Faktické úkony realizované Policií České republiky. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.
[60] Zákon č. 361/2000 Sb. Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu) § 5 odst. 1 písm. f)
[61] Tamtéž § 118b
[62] VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5.

zabezpečení správného postupu a dosažení cíle řízení, pokud se dotyčná osoba neomluveně nebo bez oprávněného důvodu nezúčastní nařízeného předvolání).[63]

Ovšem v rámci institutu předvedení chybí konkrétní normativní rámec. Existující ustanovení přesně nespecifikují rozsah omezení osobní svobody předváděné osoby. Vznikají tak otázky, např. zda má předváděná osoba respektovat pokyny příslušníka bezpečnostního sboru (jak je tomu v případě osoby zajištěné[64] nebo v případě eskorty[65]), který předvedení provádí, nebo zda se jedná spíše o "doprovod" bez omezení práv předváděné osoby (může si např. vyřizovat soukromé telefonní hovory atd.) .

Tato právní nejistota vytváří mezeru v právním rámci, zvláště co se týče omezení osobní svobody jakožto základního ústavně zaručeného práva. Není stanoveno, jak dlouho může toto omezení trvat, avšak je rozumné předpokládat, že by mělo být omezeno na dobu trvání konkrétního procesního úkonu, obvykle několik hodin, s přihlédnutím k času cesty do sídla příslušného orgánu.

Zajišťovací úkony lze tedy kategorizovat do dvou skupin: první skupina zahrnuje ty, které provádí daný orgán veřejné správy na základě svého uvážení a v rámci svých povinností, a druhá skupina obsahuje úkony, jež jsou vykonávány na základě požadavku jiného orgánu.[66]

Příkladem uplatnění zajišťovacího úkonu vůči věcem je předběžné zajištění věci dle §34a 273/2008 Sb. Zákon o Policii ČR „*Policista je oprávněn vyzvat osobu k vydání věci, pokud lze na základě zjištěných skutečností důvodně předpokládat, že o zajištění nebo předání takové věci požádá cizí stát.*“

[63]MVČR. *Předvolání, předvedení, vykázání a pořádková pokuta*. Online. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-prubeh-rizeni-predvolani-predvedeni-vykazani-a-poradkova-pokuta.aspx [cit. 20. 02. 2024]
[64] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky § 26
[65] Závazný. pokyn policejního prezidenta č. 159/2009 o eskortách, střežení osob a o policejních celách.
[66] VŠETIČKA, Pavel. Faktické úkony realizované Policií České republiky. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.

4 Identifikace zdroje právních zásad uplatňovaných při realizaci faktických zásahů

Vzhledem k nekonečnému množství různých forem faktických zásahů nelze vytvořit jednotný právní předpis, který by je všechny kodifikoval. Tato rozmanitost vyplývá z odlišné povahy jednotlivých oblastí veřejné správy, a proto by snaha o takovou kodifikaci nebyla ani žádoucí.[67]

I přesto, že neformální činnosti veřejné správy, které zahrnují faktické zásahy, nejsou regulovány správním řádem a tento řád se na ně přímo nevztahuje, existují argumenty, že principy uvedené ve správního řádu[68] jsou aplikovatelné i mimo jeho rámec a mohou se tedy vztahovat i na faktické zásahy. Tento názor podporuje ustanovení § 177 odst. 1 správního řádu, který naznačuje, že základní zásady činnosti správních orgánů se mají uplatňovat i v situacích, kdy správní řád není přímo použitelný, pokud speciální zákon neobsahuje odpovídající úpravu. [69] Dále je široce akceptován pohled, že faktické zásahy slouží jako náhrada individuálních správních aktů, [70] což implikuje, že by mohly být chápány jako zvláštní typ rozhodování veřejných orgánů. Z toho vyplývá, že orgány veřejné správy, které provádějí faktické zásahy, by měly být vázány stejnými principy jako při vydávání správních rozhodnutí.

Na základě toho lze argumentovat, že orgány veřejné správy jež provádí výkon faktických zásahů jsou vázány týmiž zásadami, stejně jako při jiných postupech vedoucích k vydání správních rozhodnutí.

Avšak základní principy pro samostatný výkon faktických zásahů se dají dovodit i jinak a to konkrétně ze samostatných ústavních principů neboť jim je podřízena veškerá činnost všech orgánů veřejné moci. V této souvislosti se konkrétně jedná o zásadu zákonnosti a zásadu zákazu zneužití správního uvážení, která úzce

[67] VŠETIČKA, Pavel. *Faktické úkony realizované Policií České republiky.* Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.
[68] Zákon č. 500/2004 Sb. Zákon správní řád § 2 až § 8
[69] Zákon č. 500/2004 Sb. Zákon správní řád § 177 odst. 1)
[70] PRŮCHA, Petr. Správní právo: obecná část. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. ISBN 978-80-7239-281-0.

souvisí jak s principem zákonnosti, tak s ústavně zakotvenými zásadami rovnosti přístupu a zákazu diskriminace.

4.1 Zásada legality

V právním rámci České republiky je zásada legality pozitivně formulována jak v Ústavním pořádku,[71], tak v Listině základních práv a svobod[72]. Každý ze zmíněných článků Ústavy a Listiny představují jedinečné vyjádření této obecné právní zásady.[73] Kromě vyjádření v Ústavním pořádku jednotlivé zákony často začleňují tuto zásadu do svých obsahů. Tato zásada je také upravena v samotném textu správního řádu konkrétně v §2 odst. 1.[74]

Obecně zásada legality po orgánech veřejné správy vyžaduje, aby využívaly své pravomoci výhradně v souladu s podmínkami, které jsou předem definovány zákonem. Tento postup je legitimní jen tehdy, pokud existuje přímé zákonného zmocnění, které také určuje rozsah a limity daných pravomocí a působnosti.

V případě zákona o Hasičském záchranném sboru a zákona o Policii není zásada legality konkrétně formulována. Nejbližší vyjádření této zásady by se u obou sborů dalo vysledovat v definici jejich úkolů. „*Hasičský záchranný sbor se podílí na zajišťování bezpečnosti České republiky plněním a organizováním úkolů požární ochrany, ochrany obyvatelstva, civilního nouzového plánování, integrovaného záchranného systému, krizového řízení a dalších úkolů, v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem a jinými právními předpisy*.“[75]„*Úkolem policie je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.*“[76]

V případě realizace faktických zásahů zejména bezprostředních zásahů, je striktní dodržování zásady legality nesmírně klíčové. Tato forma veřejné správy

[71] Ústava České republiky čl. 2 odst. 3 a 4
[72] Listina základních práv a svobod čl. 2 odst. 2 a 3,čl. 4 odst. 1
[73] SKULOVÁ, Soňa. Správní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-688-0.
[74] Zákon č. 500/2004 Sb. Zákon správní řád § 2 odst. 1)
[75] Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) § 1 odst. 2)
[76] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky § 2

totiž zahrnuje nejcitlivější nástroje státního donucení, kterými správní orgány zasahují přímo a podstatným způsobem do právních vztahů adresátů veřejné správy.

4.2 Zásada proporcionality

Jako jeden z hlavních ústavních principů se zásada proporcionality (přiměřenosti) v nejširším smyslu projevuje v rámci všech právních činností, kde orgány veřejné správy rozhodují o právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Stejně jako v případě zásady legality je dodržování tohoto principu zvláště klíčové, zejména v případech, kdy dojde ke kolizi dvou ústavně zaručených základních práv či svobod[77] (např. právo na soukromí vs. právo na informace), do kterých mají orgány veřejné správy pomocí různých právních nástrojů pravomoc zasahovat. Pro tyto případy ústavní soud ve své judikatuře stanovil tzv. „test proporcionality“.[78] Skládá ze tří základních částí: testu vhodnosti, potřebnosti a poměřování. Posouzení vhodnosti zkoumá, zda určité právní úpravy nebo opatření, které omezují některá základní práva, skutečně přispívají k naplnění zamýšleného účelu. Posouzení potřebnosti pak spočívá ve srovnání daného opatření s jinými možnými legislativními prostředky, které by mohly omezit základní právo a zároveň dosáhnout totožného cíle s použitím alternativních řešení. Je v tomto případě vhodné volit nejcitlivější řešení mezi všemi dostupnými možnostmi. Poslední složkou testu je poměřování, tedy porovnání závažnosti obou stojících základních práv, která se ocitla v kolizi.[79]

Pozitivní vyjádření proporcionality ve vztahu k faktickým zásahům je vyjádřeno v §11 Zákoně o Policii a §12 Zákona o Hasičském záchranném sboru. Oba paragrafy zdůrazňují nutnost minimalizace negativních dopadů na jednotlivce při výkonu úředních povinností. Zatímco § 11 se zaměřuje na postupy policie, které mohou zahrnovat rozhodnutí o nevykonání úkonu, § 12 se věnuje hasičům, kteří se musí vyvarovat způsobení škody v průběhu plnění svých úkolů. V obou

[77] BARTOŇ, Michal; KRATOCHVÍL, Jan; KOPA, Martin; TOMOSZEK, Maxim; JIRÁSEK, Jiří et al. Základní práva. Student (Leges). Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-128-1.
[78] Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3271/13. Online. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-3271-13_2 . [cit. 18. 02. 2024]
[79] KOSAŘ, David. Kolize dvou základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR. Jurisprudence. 2008, roč. 8, č. 1, s. 3-19, ISSN 1212-9909

případech je klíčové, aby byla míra zásahu do práv a svobod omezena pouze na to, co je nezbytně nutné pro dosažení cíle daného úkonu nebo úkolu. [80]

V užším smyslu se proporcionalita dá vnímat jako tzv. spravedlivá únosnost. Tedy snaha o rovnováhu mezi účelem a prostředkem. V kontextu základních práv to znamená, že omezení těchto práv nesmí přesáhnout rozumnou míru v porovnání s přínosem, který takovým omezením pro veřejnost vznikne.[81]

4.3 Zásada zákazu zneužití správního uvážení

Další zásadou, která je pevně zakotvena v Ústavním pořádku České republiky, je zákaz zneužití správního uvážení. Tato zásada je odvozena z čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, které stanoví, že státní moc lze uplatňovat pouze v rámci případů, limitů a metod určených zákonem. Cílem této zásady je zabránit svévoli[82] ve správním rozhodování, když má úřad možnost vybrat si z několika dostupných postupů při řešení dané situace. [83] V kontextu faktických zásahů se tento princip upravuje tak, aby reflektoval specifika situace, a liší se od jeho aplikace v běžném správním řízení, které je spojeno s vydáváním individuálních správních aktů.

V běžném správním řízení jde především o to, aby bylo možné zpětně sledovat logický základ a úvahy, které vedly správní orgán k vydání rozhodnutí při případném přezkumu vydání správního rozhodnutí. Při faktických zásazích se tato zásada upravuje tak, aby odpovídala cíli bezprostřední reakce na specifické situace. Jinak řečeno tyto zásahy mají často preventivní nebo ochranný charakter a jsou zaměřeny na zajištění bezpečnosti. V případech, kdy je vyžadována okamžitá reakce, není prakticky možné, aby orgány prováděly důkladné šetření a hodnocení důkazů jako v běžném správním řízení. Přesto i v těchto situacích

[80] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky §11 písm. c)
Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §12
[81] WAGNEROVÁ, Eliška. Listina základních práv a svobod: komentář. 2., doplněné a aktualizované vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-747-8.
[82]SKULOVÁ, Soňa. Správní uvážení: základní charakteristika a souvislosti pojmu. Acta Universitatis Brunensis Iuridica. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3237-5..
[83] SKULOVÁ, Soňa. Správní právo procesní. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-830-3.

musí být zachována logická argumentace při výběru mezi různými zákonnými postupy, které odpovídají limitům správního uvážení stanoveným zákonem.[84]

Kromě ústavních principů, ovlivňující činnost orgánů veřejné správy v kontextu realizace faktických zásahů, existují zásady, které jsou explicitně obsaženy v textech konkrétních právních předpisů upravujících pravomoci příslušných orgánů. Konkrétně lze jmenovat zásadu oportunity a iniciativy .[85]

4.4 Zásada subsidiarity

Legislativní zakotvení zásady subsidiarity je obsaženo v Ústavním zákoně o bezpečnosti České republiky. Čl. 3 odst. 2 tohoto zákona stanoví, že státní instituce, orgány místní samosprávy a jak právnické, tak fyzické osoby mají povinnost přispívat k ochraně bezpečnosti státu.[86] Tato zásada zahrnuje i specializaci, jelikož každá část orgánu veřejné správy má své specifické úkoly a odpovědnosti, které jsou určeny jejich odborným zaměřením.

V kontextu faktických zásahů a to konkrétně bezprostředních zásahů jakožto nástrojů státního donucení, které jsou k dispozici bezpečnostním sborům na základě legislativy pro vykonávání jejich povinností, platí, že jakýkoliv fyzický zásah do práv a svobod by měl být považován za poslední možnost, neboli "*ultima ratio*". Jinými slovy, fyzický zásah je považován za konečnou možnost, která se používá v souladu se zákonem, aby se vymohlo dodržování právních povinností nebo aby se zabránilo porušení či ohrožení zájmů chráněných zákonem. Předtím, než se přistoupí k prostředkům s fyzickým dopadem, je obvykle požadováno, aby byla nejprve vyzkoušena méně invazivní opatření. Tato opatření mohou zahrnovat výstrahu s informací o možném použití donucovacích prostředků, nebo technická opatření, jako je omezení přístupu na určitá místa.

Pokud se ukáže, že méně invazivní metody nejsou efektivní, nebo pokud existuje riziko z prodlení, mají členové bezpečnostních sborů právo přikročit k fyzickým zásahům. V rámci principu subsidiarity to znamená, že silnější donucovací

[84] Časopis pro právní vědu a praxi. Uplatnění správního uvážení a problematika výkladu neurčitých právních pojmů v případě bezprostředních zásahů realizovaných Policií České republiky.Online. Brno: Masarykova univerzita nakladatelství, 2017 ISSN 1805-2789 Dostupné z: https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=766666 [cit. 18. 02. 2024]
[85] Viz. podkapitola 4.5 Zásada iniciativy a oportunity
[86] Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky

prostředky jsou povoleny jen v případě, že by méně intenzivní metody byly nedostatečné pro dosažení zamýšleného cíle.[87]

4.5 Zásada iniciativy a oportunity

Tyto zásady dohromady vyjadřují povinnost a oprávnění užití faktických zásahu v případě, kdy dojde k protiprávnímu jednání, stavu vůči zákonem chráněných práv a svobod osob, jimž na základě zákona poskytují orgány veřejné správy ochranu. Iniciativa vztahující se k činnostem spadají do pravomoci Policie a Hasičů je konkrétně vyjádřena v Zákoně o Policii §10 a Zákoně o Hasičském záchranném sboru § 13. Obě ustanovení reflektují zásadu, tak že příslušníci bezpečnostních sborů mají povinnost zasahovat v případě bezprostředního ohrožení, ať už jsou ve službě nebo mimo ni. Hlavní rozdíl spočívá v rozsahu pravomocí a situací, kdy jsou povinni zasahovat. Hasiči se zaměřují na záchranu života, zdraví a majetku, zatímco policisté mají širší spektrum pravomocí, které zahrnují ochranu vnitřního pořádku a bezpečnosti. V obou případech jsou však výjimky, kdy nemusí zasahovat, pokud by to bylo v rozporu s jejich zdravotním stavem, odbornou přípravou nebo pokud by zásah nemohl být úspěšně dokončen.[88]

Interpretace těchto ustanovení může být dvojí. Příslušník bezpečnostního sboru je povinen konat v případě explicitně uvedených okolností, jako je bezprostřední ohrožení života, zdraví, svobody nebo majetku, tedy zásada iniciativy. V ostatních případech, které zákon explicitně nespecifikuje, je rozhodnutí o zásahu nebo jeho neprovedení ponecháno na uvážení příslušníka, tedy zásada oportunity.

Součástí § 13 zásady iniciativy u Policie je tzv. „poučování“, které uvádí, že „*policista je povinen před provedením úkonu poučit osobu dotčenou úkonem o právních důvodech provedení úkonu, a jde-li o úkon spojený se zásahem do práv nebo svobod osoby, také o jejích právech a povinnostech". Pokud poučení brání povaha a okolnosti úkonu, poučí nebo zajistí toto poučení ihned, jakmile to okolnosti dovolí*“. Tomu odpovídá § 4 odst. 2 správního řádu, kde se uvádí, že

[87] VŠETIČKA, Pavel. *Faktické úkony realizované Policií České republiky.* Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.
[88] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky § 10
Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) § 13

„*správní orgán v souvislosti se svým úkonem poskytne dotčené osobě přiměřené poučení o jejích právech a povinnostech, je-li to vzhledem k povaze úkonu a osobním poměrům dotčené osoby potřebné*“. S výše zmíněným úkonem je také svázaná povinnost osob orgánů veřejné správy prokázat (pokud by nehrozilo zmaření účelu úkonu)[89] svou příslušnost k danému orgánu.[90]

4.6 Princip rychlosti a rozhodnosti

Tento princip vyžaduje rychlou a včasnou reakci na vzniklé situace, což je často základem úspěšného zásahu. Tento princip je zvláště důležitý pro efektivní ochranu veřejného pořádku, ochranu života a zdraví osob a zabránění útěku pachatelů trestné činnosti.

Přestože v zákoně o policii a dalších zákonech upravujících oprávnění orgánů veřejné správy není tato zásada obecně vyjádřena, její existenci lze dovodit z některých ustanovení, například z § 53 odst. 3 písm. a) zákona o Policii.

Rázné a nekompromisní jednání je důležité pro úspěšné dokončení zákroku, ale nesmí být zaměněno s arogancí, poškozováním práv občanů, nebo se snižováním jejich lidské důstojnosti. Proto musí být uplatňování zásady rychlosti a rozhodnosti vždy spojeno se zásadou zákonnosti a přiměřenosti.[91]

4.7 Příklad všech zásad

Představme si, že policista je na hlídce v parku, když si všimne roztržky dvou mužů, kdy muž A je zřetelně fyzicky agresivní vůči muži B. Dle iniciativy a oportunity je policista povinen zasáhnout. Policista okamžitě reaguje a rozhodně se vydává směrem k roztržce (princip rychlosti a rozhodnosti), aby zastavil protiprávní stav a ochránil tak život a zdraví muže B.

[89] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky §12 odst. 3
Zákon č. 320/2015 Sb.Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §16 odst. 3)
[90] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky §12 odst. 1) a 2)
Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §16 odst. 1)
[91] VŠETIČKA, Pavel. *Faktické úkony realizované Policií České republiky.* Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.

Policista muže A vyzve, aby v protiprávním jednání přestali. Muž A tuto výzvu ignoruje, ve své agresi proti muži B pokračuje a nasadí si „boxer“ na ruku. Policista může zvážit další kroky, jako je použití hmatů, chvatů (zásada subsidiarity).

Proti muži A policista použije slzotvorného dočasně zneschopňujícího prostředku (pepřový sprej), který je stanoven v zákoně (zásada legality). Rozhodnutí použít pepřový sprej, jakožto nejméně invazivní způsob, jak zastavit agresi, aniž by muže A výrazně zranil splňuje (zásadu proporcionality). Policista se rozhodl použít pepřový sprej místo střelné zbraně, aby minimalizoval poškození pána A (zásada zákazu zneužití správního uvážení).

Tento příklad ilustruje, jak mohou být všechny tyto zásady uplatněny v praxi při konkrétním zásahu policisty. Každá zásada hraje důležitou roli při zajišťování, že zásah je proveden zákonně, přiměřeně a s respektem k právům a svobodám občanů.

5 Správní uvážení ve vztahu k faktickým zásahům

Zákonodárce není schopen vytvořit právní normu, kterou by předvídal všechny možné situace, v nichž se úřední osoby při výkonu jejich pravomocí mohou ocitnout, a následně tak vytvořit závazné postupy pro jejich řešení, od nichž by se úřední osoby nesměli odchýlit. Podmínky pro využití jednotlivých oprávnění jsou v zákoně vyjádřeny s jistou mírou obecnosti a úředním osobám je tak v konkrétních situacích ponechán prostor pro vlastní rozhodování, prováděné právě prostřednictvím využití správního uvážení (diskreční pravomoc).[92]

Je nutné podotknout, že absolutní či neomezené správní uvážení neexistuje. Všechny možnosti správního uvážení mají své hranice, vyplývající především z ústavních principů.[93] Dodržení těchto hranic podléhá soudnímu přezkumu.

Skrze neformální podobu postupu faktických zásahů a jejich převážné uplatnění mimo správní úřad lze vysledovat potřebu příslušných orgánů veřejné správy pro uplatnění diskreční pravomoci.

Výskyt diskreční pravomoci má dvě podoby a to „uvážení jednání“ a „uvážení volby“. Jednoduše řečeno v případě „uvážení jednání“ se úřední osoba rozhoduje zda bude jednat či nikoliv. V kladném případě „uvážení jednání“ nastupuje „uvážení volby“, kdy se rozhoduje o využití jednoho z možných postupů předvídaných zákonem.[94]

5.1 Neurčité právní pojmy

Neurčité právní pojmy představují významnou rozhodovací složku úředních osob při realizaci faktických zásahů. Pojmy, jako „veřejný zájem“, „důvody zvláštního zřetele“, „bezpečnost“ a „veřejný pořádek“ nemají pevně stanovenou definici a jejich význam se může lišit v závislosti na konkrétních okolnostech. Zákonodárce tímto způsobem poskytuje veřejné správě určitou míru flexibility při hodnocení, zda konkrétní situace spadá do rozsahu daného neurčitého pojmu. Zároveň se snaží zajistit, aby zákony obsahovaly alespoň některé charakteristické znaky těchto

[92] MATES, Pavel. Správní uvážení. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-424-4.
[93] Viz. kapitola 4. Identifikace zdroje právních zásad uplatňovaných při realizaci faktických zásahů
[94] SKULOVÁ, Soňa. Správní uvážení: základní charakteristika a souvislosti pojmu. Acta Universitatis Brunensis Iuridica. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3237-5.

pojmů, nebo umožňuje jejich definování v prováděcích předpisech.[95] „*Neurčité právní pojmy zahrnují jevy nebo skutečnosti, které nelze úspěšně zcela přesně právně definovat; jejich obsah a rozsah se může měnit, často bývá podmíněn časem a místem aplikace normy. Při interpretaci neurčitého právního pojmu se správní orgán musí zabývat konkrétní skutkovou podstatou, jakož i ostatními okolnostmi případu, přičemž sám musí alespoň rámcově obsah a význam užitého neurčitého pojmu objasnit, a to z toho hlediska, zda posuzovanou věc lze do rámce vytvořeného rozsahem neurčitého pojmu zařadit.*“[96]

Jak z výše citovaného vyplývá, při aplikaci neurčitých právních pojmů na realizaci faktických zásahů je třeba posoudit konkrétní skutkovou podstatu a další okolnosti případu. Například, pokud oprávněná úřední osoba vydává faktický pokyn zákazu vstupu na konkrétní místo, může být neurčitý právní pojem "veřejný zájem" použit k interpretaci a aplikaci tohoto pokynu.

[95] Tamtéž
[96] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2005, č. j. 5 Afs 151/2004-73. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/5-afs-151-2004 [cit. 20. 02. 2024]

6 Aplikačně – praktická část

6.1 Faktické zásahy realizované ze strany bezpečnostních složek

Jak bylo uvedeno v kapitole 2.4 Identifikace zdroje právních zásad uplatňovaných při realizaci faktických zásahů, faktické zásahy nemají jednotnou kodifikaci a jsou roztroušeny v celém právním řádu veřejné správy. I pozitivní právní úprava Policie České republiky (dále jen Policie) a Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen Hasiči) nejsou soustředěny v jednom kodexu, ale jejich normy jsou rozptýleny v mnoha právních aktech, majících různou právní váhu. Avšak za základní právní akt českého policejního práva, a hasičského práva v souvislosti s uplatňováním faktických zásahů můžeme označit Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky a Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru).

Nicméně je nutné opět zdůraznit, že normy řídící činnosti těchto sborů se nacházejí v mnoha dalších právních aktech. Podstatnou roli při plnění jejich úkolů hrají také podzákonné právní akty, které hlavně upřesňují pravomoci stanovené na zákonné úrovni.

Policie a Hasiči mají klíčovou roli v ochraně veřejnosti a zajišťování bezpečnosti.

Policie má za úkol:

- chránit bezpečnost osob a majetku,
- udržovat veřejný pořádek,
- předcházet trestné činnosti,
- plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního.[97]

Hasičský záchranný sbor má za úkol:

chránit životy a zdraví obyvatel, životní prostředí, zvířata a majetek před požáry a jinými mimořádnými událostmi a krizovými situacemi,

podílet se na zajišťování bezpečnosti České republiky plněním a organizováním úkolů požární ochrany, ochrany obyvatelstva, civilního nouzového plánování,

[97] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky §2

integrovaného záchranného systému, krizového řízení a dalších úkolů, v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem a jinými právními předpisy.[98]

V rámci plnění těchto úkolů lze u obou sborů spatřovat oprávnění k užití faktických zásahů vůči osobám nebo věcem. Proto budu v následujících kapitolách porovnávat faktické zásahy vykonávané Policií a Hasiči.

6.2 Oprávnění ve vztahu k osobám

6.2.1 Omezení osobní svobody

Zákon o Policii České republiky stanovuje různá oprávnění pro policisty, která se týkají omezení osobní svobody. Tato omezení jsou rozdělena do čtyř kategorií:

1. Připoutání (§ 25): Policisté mohou připoutat osobu, pokud je to nezbytné pro zajištění veřejného pořádku nebo pro ochranu osoby nebo majetku.
2. Zajištění osoby (§ 26): Policisté mohou zadržet osobu, pokud je podezřelá z trestného činu nebo pokud je to nutné pro ochranu veřejného pořádku.
3. Zajištění cizince (§ 27): Policisté mohou zadržet cizince, pokud je to nezbytné pro uplatnění cizineckého práva nebo pro ochranu veřejného pořádku.
4. Policejní cely (§ 28 – 33): Policisté mohou umístit osobu do policejní cely za účelem vyšetření nebo pro ochranu veřejného pořádku.

Zákon o Hasičském záchranném sboru neobsahuje konkrétní rozdělení týkají omezení osobní svobody na kategorie, jak je tomu u policie. Avšak zde můžeme omezení osobní svobody také nalézt.

Omezení ve vztahu k místu nebo v souvislosti se zásahem (§ 26): Hasiči mohou vyzvat osobu, aby nevstupovala na určené místo nebo se na takovém místě nezdržovala, pokud je to nutné pro zabezpečení plnění úkolu.

Povinnost uposlechnout výzvy nebo pokynu (§ 27): Každý je povinen bez zbytečného odkladu uposlechnout výzvy nebo pokynu hasiče uplatněných v souvislosti s plněním úkolu.

[98] Zákon č. 320/2015 Sb.Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §1

Vstup do obydlí, jiného objektu a na pozemek (§ 28): Hasiči jsou oprávněni vstoupit do obydlí, pokud mají důvodné podezření, že je ohrožen život nebo vážně ohroženo zdraví člověka nebo hrozí škoda na majetku.

Zmíněné omezení osobní svobody ze strany Policie má podobu bezprostředních zásahů, většina oprávnění Hasičů v souvislosti s omezením osobní svobody má podobu faktického pokynu konkrétně tedy slovního příkazu, zákazu avšak mohou nastat situace, kdy bude příslušník hasičského záchranného sboru nuce fyzicky proti osobě zakročit. Příkladem může být situace při požáru v továrně na chemikálie kde hasiči najdou osobu, která je uvězněna v místnosti plné toxických par. Hasiči se snaží osobu osvobodit, ale ta je v šoku a odmítá spolupracovat. Hasiči se obávají, že osoba by mohla zemřít na otravu nebo popáleniny, pokud nebudou rychle jednat. Proto použijí fyzické donucení a osobu přemístí na bezpečné místo. Tímto způsobem byla osoba podle § 26 písm. b), povinna strpět nezbytná opatření pro ochranu života a zdraví, a to i proti její vůli.

Z tohoto porovnání je zřejmé, že hasiči mají také určitá oprávnění k omezení osobní svobody, ale tato oprávnění jsou výrazně omezena na situace, kdy je to nezbytné pro zabezpečení plnění úkolu nebo pro ochranu života, zdraví a majetku. Na rozdíl od policistů nemají hasiči oprávnění zadržovat osoby nebo je umístit do cel. Hasiči také nemají oprávnění zadržovat cizince pro uplatnění cizineckého práva, tato oprávnění jsou specifická pro policii.[99]

6.2.1.1 Oprávnění k použití donucovacích prostředků a zbraní

Policie je státní instituce, která má za úkol hlavně chránit veřejný pořádek a bezpečnost. K tomu má k dispozici různé prostředky, kterými může tyto úkoly plnit.[100] Žádný jiný státní orgán, možná jen kromě armády[101], nemá tak široký výběr prostředků fyzického donucení jako policie. To je dáno především všestranností policie, její působností na území celé České republiky a působením v mnoha oblastech veřejné správy, zatímco ostatní veřejné sbory se zaměřují

[99] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. Hlava V
Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §26 až §28
[100] ŠKODA, Jindřich. Zákon o policii s komentářem. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-447-3.
[101] Zákon č. 219/1999 Sb. Zákon o ozbrojených silách České republiky §42 odst. 4)

spíše na konkrétní oblasti a mají omezené pravomoci v oblasti fyzického donucení.

Pohrůžka nebo samotné použití donucovacích prostředků a zbraní jakožto technických prostředků slouží k faktickému zasáhnutí do osobní (tělesné) integrity s úmyslem změnit rozhodování fyzických osob. Tedy aby bylo dosaženo účelu sledovaného zákrokem (opuštění od protiprávního jednání) a aby byl překonán odpor nebo útok osoby, proti níž se zakročuje.[102] Před použitím těchto prostředků je policista povinen vyzvat osobu (pokud to okolnosti umožňují), proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků.[103] Donucovací prostředky nebo zbraň se nesmí nikdy použít jako pomsta nebo trest za to, co osoba udělala předtím, než na ni policie zasáhla.[104] Katalog donucovacích prostředků, které je policista oprávněn použít k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby nebo majetku anebo k ochraně veřejného pořádku, a to za podmínky, že byl k jejich užití vycvičen[105] je taxativně uveden v §52 písm. a) až q) zákona o policii.

Donucovací prostředky	Oprávnění k použití
a) hmaty, chvaty, údery a kopy,	PČR, obecní policie, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie, GIBS
b) slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,	PČR, obecní policie, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie, GIBS
c) obušek a jiný úderný prostředek,	PČR, obecní policie, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie, GIBS

[102] VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5.
[103] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. § 53 odst. 2)
[104] ŠKODA, Jindřich. Zákon o policii s komentářem. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-447-3.
[105] Srov. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky § 51 a 53 odst. 1 zákona o policii.

d) vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky,	PČR, vojenská policie, GIBS
e) vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle § 56 odst. 5,	PČR, vojenská policie
f) zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla,	PČR, vojenská policie, GIBS
g) vytlačování vozidlem,	PČR, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie,
h) vytlačování štítem,	PČR, vojenská policie, vězeňská služba
i) vytlačování koněm,	PČR
j) služební pes,	PČR, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie,
k) vodní stříkač,	PČR, vězeňská služba, vojenská policie
l) zásahová výbuška,	PČR, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie,
m) úder střelnou zbraní,	PČR, obecní policie, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie, GIBS

n) hrozba namířenou střelnou zbraní,	PČR, obecní policie, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie, GIBS
o) varovný výstřel,	PČR, obecní policie, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie, GIBS
p) pouta,	PČR, obecní policie, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie, GIBS
q) předváděcí řetízky	Vězeňská služba
r) prostředek k zamezení prostorové orientace.	PČR, celní správa, vězeňská služba, vojenská policie, GIBS

Donucovací prostředky a orgány a veřejné sbory oprávněné k jejich použití.[106]

Pořadí donucovacích prostředků v tabulce neudává jejich hierarchii (výjimku tvoří elektrický donucovací prostředek, prostředek k zamezení prostorové orientace a násilné zastavení vozidla, pro jehož použití zákon stanoví zvláštní omezení), má podobu nástrojů bezprostředního donucení pro řešení určitých situací. Avšak je důležité aby při jejich výběru byla dodržena zásada proporcionality vzhledem k povaze jednotlivých donucovacích prostředků a jejich předpokládaného účinku na lidské tělo. „*Při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let nesmí policista použít údery a kopy, slzotvorný, elektrický ani jiný obdobný dočasně zneschopňující prostředek…vyjma případů, kdy útok takové osoby*

[106] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky.;
Zákon č. 17/2012 Sb. Zákon o Celní správě České republiky;
Zákon č. 553/1991 Sb.Zákon České národní rady o obecní policii;
Zákon č. 341/2011 Sb. Zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů.;
Zákon č. 300/2013 Sb. Zákon o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii);
Zákon č. 555/1992 Sb.Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční stráži České republiky

bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby"[107]. Pro lepší vyjádření zásady proporcionality můžeme z obsahu tohoto ustanovení dovodit, určité omezení a tím i rozdělení donucovacích prostředků na mírnější a důraznější. Za mírnější prostředky lze považovat hmaty, chvaty a pouta.

Jak z prvního odstavce této podkapitoly a z tabulky *Donucovací prostředky a orgány a veřejné sbory oprávněné k jejich použití* vyplívá, pouze ozbrojené bezpečnostní sbory disponují takovou širokou škálou prostředků fyzického donucení pro účely plnění svých úkolů. Zákon o Hasičském záchranném sboru vzhledem k povaze a úkolů hasičům takovéto prostředky neposkytuje.

Avšak příslušníci hasičského záchranného sboru se mohou dostat do nouzové situace kdy by obdobných prostředků mohly použít. Příkladem mohou být hmaty, chvaty pro řešení situace z předchozí kapitoly tzn. záchrana osoby, která je v šoku z hořící továrny na chemikálie. Popřípadě užití prostředku vytlačování vozidlem pro umožnění vytvoření průjezdu na pozemní komunikaci k místu zásahu.

Použití zbraně představuje nejextrémnější formu nátlaku ze strany státu, která je dle policejního zákona vyhrazena výhradně pro policisty. Jde o krajní řešení, které mohou policisté použít pouze v případech, kdy to zákon dovoluje, aby bylo dosaženo cíle daného zákrokem.[108] Zákon o policii uvádí taxativní výčet případů, kdy může policista použít zbraň.[109] Tento přístup je dán zejména smrtící povahou střelné zbraně.

Policista může použít zbraň proti osobě v závislosti na tom, zda osoba vyvíjí aktivní nebo pasivní odpor. Aktivní odpor znamená, že osoba bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty nebo jiných osob.[110] Pasivní odpor znamená, že osoba nevyvíjí žádnou aktivitu, která by ohrožovala život nebo zdraví policisty nebo jiných osob, ale odmítá se vzdát nebo opustit svůj úkryt nebo se pokouší o útěk.[111] V takovém případě musí být osoba označena za "nebezpečného pachatele", aby policista mohl použít zbraň.

[107] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky § 58 odst. 1)
[108] VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5.
[109] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky.§ 56 odst. 1 písm. a) až h) i
[110] Srov. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky.§ 56 odst. 1 písm. a) d) e) a g)
[111] Srov. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. § 56 odst. 1 písm. b) a c)

Příslušníci hasičského záchranného sboru jsou pověřeni úkoly spojenými s ochranou životů, zdraví a majetku občanů před požáry a jinými nebezpečnými situacemi. Jejich hlavními nástroji jsou hasicí a záchranné vybavení. Zákon o hasičském záchranném sboru nijak neuvádí, že by příslušníci tohoto sboru měli být vyzbrojeni nebo měli právo použít zbraň při svých zásazích.

6.2.2 Vydávání pokynů ve formě příkazů a zákazů

V rámci zákona o Policii a zákona o Hasičském záchranném sboru existují oprávnění, která mají podobu faktických pokynů. Tyto faktické pokyny lze podle míry jejich nezávislosti rozdělit do dvou hlavních kategorií.

První kategorie zahrnuje pokyny, které jsou samostatnými akty bez přímého spojení s jiným aktem. Cílem těchto pokynů je dosáhnout toho, aby se daná osoba chovala v souladu s obsahem daného zákazu nebo příkazu. V tomto kontextu se jedná o následující oprávnění:

a) vykázání,[112]

b) zakázání vstupu na určená místa,[113]

c) prokázání totožnosti.[114]

Vykázání:

§26 zákona o Hasičském záchranném sboru, který se týká omezení ve vztahu k místu nebo v souvislosti se zásahem, se může podobat s vykázáním ve smyslu zákona o policii v následujících aspektech:

Ochrana života a zdraví: V obou případech mohou příslušníci vyzvat jednotlivce, aby setrvali na určeném místě nebo strpěli nezbytná opatření pro ochranu života nebo zdraví odpovídající druhu nebezpečí.

---

[112]Srov. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. § 44 až § 47 a
Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) § 26
[113] Srov. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. § 43 a
Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) § 26
[114] Srov. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. §63 a
Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §33

Podrobení se jiným omezením: Jak policisté, tak hasiči mohou vyzvat jednotlivce, aby se podrobili jiným nezbytným omezením vyplývajícím ze zásahu, pokud je to nutné pro zabezpečení plnění úkolu.

Avšak užití vykázání ze strany policie se týká především řešení otázky domácího násilí. Vykázání má tedy preventivní charakter pro zabránění v pokračování domácího násilí do doby než ve věci vydá další rozhodnutí příslušný orgán.[115]

Zakázání vstupu na určená místa:

Podle zákona o Policii, má policista právo omezit přístup na určená místa, pokud to vyžaduje splnění konkrétního úkolu policie.[116] To může zahrnovat situace, kdy je nutné zajistit bezpečnost místa, například při vyšetřování zločinu, nebo když je nutné chránit veřejnost před potenciálním nebezpečím. Policista může také požadovat, aby osoba setrvala na určeném místě, pokud hrozí závažné ohrožení života nebo zdraví. Pokud osoba nesplní pokyn policisty, může to vést k přestupku a policista může použít donucovacích prostředků k vynucení vydaného příkazu.

Na druhé straně, podle zákona o Hasičském záchranném sboru, příslušníci tohoto sboru mají také právo omezit přístup na určená místa, ale jejich úkolem je zabezpečení plnění úkolu, jako je hašení požárů nebo záchrana osob. Hasiči mohou požadovat, aby osoba nevstupovala na určené místo nebo se tam nezdržovala, pokud je to nutné pro zabezpečení plnění úkolu. Mohou také požadovat, aby osoba setrvala na určeném místě nebo strpěla nezbytná opatření pro ochranu života nebo zdraví, pokud jí hrozí závažné ohrožení života nebo zdraví. Příslušníci mají také právo za určitých podmínek vstoupit do obydlí, jiného objektu nebo na pozemek. [117]

Ačkoli obě složky mají právo omezit přístup na určená místa za určitých okolností, jejich účely a postupy se liší. Policisté mohou omezit přístup k zajištění bezpečnosti místa nebo k ochraně veřejnosti, zatímco hasiči to mohou udělat k zajištění plnění svých úkolů, jako je hašení požárů nebo záchrana osob. Oba

[115]VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5.
[116] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. § 43 odst. 1)
[117] Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) § 26 a 28

orgány mohou také požadovat, aby osoba setrvala na určeném místě, pokud jí hrozí závažné ohrožení života nebo zdraví. Rozdílem je, že při nerespektování těchto pokynů vydaných ze strany policie může vést k přestupku a pokud dojde k eskalaci i použití donucovacích prostředků. Je důležité, aby občané byli informováni o těchto právech a povinnostech, aby mohli správně jednat v situacích, kdy se s nimi setkají.

Prokázání totožnosti:

Podle zákona o Policii a zákona o Hasičském záchranném sboru, obě složky mají oprávnění požadovat prokázání totožnosti.

Seznam důvodů, které opravňují policistu požadovat od fyzické osoby prokázání totožnosti, je definován taxativně.[118] Podle § 63 a § 64 zákona o Policii může policista požadovat prokázání totožnosti osoby v různých situacích, například pokud je osoba podezřelá ze spáchání trestného činu nebo přestupku, nebo pokud se osoba zdržuje v blízkosti místa, kde došlo ke spáchání trestného činu nebo přestupku, k požáru anebo jiné mimořádné události. Pokud osoba nesplní pokyn policisty, může to vést k přestupku.[119]

Podle § 33 zákona o Hasičském záchranném sboru je příslušník oprávněn vyzvat k prokázání totožnosti osobu, která neuposlechla jeho výzvy nebo se nepodrobila omezením vyplývajícím ze zásahu, nebo je podezřelá, že porušila předpisy na úseku požární ochrany, integrovaného záchranného systému, krizového řízení nebo ochrany obyvatelstva. Pokud osoba odmítne prokázat svoji totožnost, příslušník je oprávněn požádat příslušníka Policie o provedení úkonů směřujících ke zjištění její totožnosti.

Obě složky mají oprávnění požadovat prokázání totožnosti, ale oprávnění policistů je proti hasičům značně rozsáhlejší. Tomu také odpovídá fakt, že neuposlechnutí výzvy příslušníka hasičského záchranného sboru k prokázání totožnosti je příslušník oprávněn požádat policii k vyřešení tohoto úkolu.

[118] ŠKODA, Jindřich. Zákon o policii s komentářem. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-447-3.
[119] Zákon č. 250/2016 Sb. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich § 5 odst. 1 písm. a)

6.3 Oprávnění ve vztahu k věcem

Věc se v právním smyslu definuje jako cokoli, co se liší od osoby a slouží lidským potřebám (věci hmotné).[120] Postupy ve vztahu k věcem nejsou omezeny pouze na movité věci, ale mohou se vztahovat i na nemovité věci. Vlastnický vztah k věci není rozhodující pro uplatnění těchto oprávnění. To znamená, že bezpečnostní sbory mohou jednat jak vůči věcem, které jsou vlastněny, drženy, nebo dokonce vůči věcem, které nikomu nepatří.

6.3.1 Držení a používání nebezpečných látek a věcí

První oprávnění ve vztahu k věcem, které je hasičům přiřazeno je v souvislosti s používáním nebezpečných látek. Hasiči mají oprávnění nabývat, držet, skladovat a používat nebezpečné látky a věci pro potřeby plnění úkolu, výuky, výcviku, zkoušek nebo expertizní činnosti nebo pro výkon jiné činnosti v rámci plněného úkolu. Hasiči jsou také oprávněni používat výbušniny a pyrotechnické výrobky při plnění úkolu, pokud jsou k tomu odborně připraveni nebo pokud mají odpovídající odbornou způsobilost.[121]

Policie má oprávnění držet a používat nebezpečné látky také, ale spíše pro účely výuky, výcviku, zkoušek, expertizní, znalecké a vědeckovýzkumné činnosti.[122] Toto oprávnění je spíše interního charakteru a nemá povahu faktického zásahu, ve smyslu správněprávního preventivního či bezpečnostního opatření. Výjimkou je oprávnění policisty používat a přepravovat výbušniny a výbušné předměty v souvislosti se zajišťováním bezpečnosti osob a majetku.[123]

6.3.2 Vstup do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek

Co se týká oprávnění vstupu do obydlí a jiného prostoru nebo na pozemek hasiči mohou vstoupit, pokud mají důvodné podezření, že je ohrožen život, je vážně ohroženo zdraví člověka nebo hrozí škoda na majetku, která by mohla přesáhnout částku 50000 Kč.[124] Na druhé straně, policisté mohou vstoupit do obydlí, jiného

[120] Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník §489
[121] Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §23
[122] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. §38
[123] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. §38 odst. 4)
[124] Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §28

prostoru nebo na pozemek bez souhlasu uživatele za účelem ochrany života nebo zdraví osob anebo při odvracení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti.[125] Jak policisté, tak hasiči jsou povinni zajistit přítomnost nezúčastněné osoby pokud to okolnosti dovolují .[126] Policisté také mají specifické oprávnění vstupovat do určitých typů prostor, jako jsou herny a kasina.[127] Policisté jsou při tomto rozhodování omezeni zásadou přiměřenosti a často se musí spoléhat na zprostředkované a neúplné informace.

Z hlediska zvyšování právní jistoty policistů a ochrany osob, kterým Policie poskytuje ochranu, by bylo vhodné rozšířit oprávnění policistů k vstupu do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek i na základě „důvodného podezření“, že zde dochází k ohrožení nebo k útoku na hodnoty, jež jsou tímto ustanovením chráněné. To by mohlo pomoci předejít situacím, kdy policista vstoupí do obydlí v rámci skutkového omylu.[128]

6.3.3 Zajištění, odstranění a zničení věci

Hasiči mají oprávnění odstranit nebo zničit věc, pokud představuje bezprostřední závažné ohrožení života nebo zdraví člověka, životního prostředí, zvířat nebo majetku a toto ohrožení nelze odstranit jinak. Pokud je věc zajištěna, musí ji hasičský záchranný sbor předat orgánu veřejné správy, do jehož působnosti tato věc náleží, pokud tuto věc nelze na místě předat jejímu vlastníkovi, správci nebo oprávněnému uživateli. Pokud nelze ohrožení odstranit jinak, je příslušník oprávněn věc zničit.[129]

Zajišťovací institut oprávnění odejmout věc, slouží policii k zajištění řádného průběhu řízení o přestupku. Toto oprávnění zahrnuje vyzvání osoby k vydání věci a pokud osoba danou věc po předchozí marné výzvě dobrovolně nevydá, je

[125] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. §40
[126] Srov. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. §40 odst. 4), Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §28 odst. 4)
[127] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. §41
[128] Srov. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. §40 odst. 1) a Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §28 odst. 1)
[129] Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §24

policista oprávněn jí tuto věc odejmout.[130] Policisté mají také oprávnění provést prohlídku osoby, za účelem zjištění zda u sebe osoba nemá zbraň a případně nalezenou zbraň jí odebrat. V případě tohoto oprávnění jde o preventivní krok, který má za cíl zajistit bezpečnost osob a udržení veřejného pořádku. [131]

Kromě toho, policisté mají také oprávnění zajistit, odstranit nebo zničit věc, pokud je důvodné podezření, že tato věc představuje bezprostřední závažné ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí a nelze-li toto ohrožení odstranit jinak. Pokud nelze ohrožení eliminovat prostřednictvím zajištění nebo odstranění věci, je policista oprávněn takovou věc zničit, zejména je-li zde důvodné podezření, že věc obsahuje výbušninu.[132]

Hlavní rozdíly tedy spočívají v tom, že hasiči mají oprávnění odstranit nebo zničit věc v případě bezprostředního ohrožení, zatímco policisté mají oprávnění odejmout věc v rámci řízení o přestupku, provést prohlídku osoby za účelem zjištění, zda u sebe osoba nemá zbraň a zajistit, odstranit nebo zničit věc, pokud je důvodné podezření, že tato věc představuje bezprostřední závažné ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí a nelze-li toto ohrožení odstranit

6.3.4 Opatření vůči zařízením

Opatření vůči zařízením mají podobu bezprostředního omezení do chodu energovodům, elektronických komunikací a jiným zařízením, které spočívají v jejich dočasném vyřazení z provozu. Z pravidla jde o situace ve vztahu k protiprávnímu stavu, který vyvolala zařízení a ne osoby jenž je obsluhovaly. Jde o odvracení hrozícího nebezpečí nebo odstranění jeho následků, přičemž účinky zásahu dopadají na osoby, které se na navození nežádoucího stavu nepodílely.[133]

Hasiči mají oprávnění vypnout nebo odstavit přívod elektřiny, plynu, tepla, vody nebo jiné zařízení za účelem provedení zásahu, pokud nelze nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak a způsobený následek nebude zřejmě stejně závažný nebo

[130] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. § 34 odst. 2
[131] ŠKODA, Jindřich. Zákon o policii s komentářem. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-447-3.
[132] VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5.
[133] Viz. podkapitola 3.2.3 Bezprostřední omezení

ještě závažnější než ten, který by hrozil.[134] Například při požáru budovy mohou hasiči odstavit přívod elektřiny do budovy, aby zabránili dalšímu šíření požáru a zároveň minimalizovali riziko elektrického šoku pro sebe a ostatní.

Policisté mají oprávnění k rušení provozu elektronických komunikací za účelem odstranění bezprostředního ohrožení životů nebo zdraví osob. Toto oprávnění je možné využít například v případě odvrácení hrozby teroristického útoku prováděného pomocí nástražného výbušného systému odpalovaného na dálku za pomoci přístrojů a sítí určených k elektronické komunikaci.[135]Pokud by policie zjistila plán teroristického útoku odpálení výbušniny pomocí mobilního telefonu, mohla by využít svého oprávnění a rušit provoz elektronických komunikací v dané oblasti, aby zabránila odpálení výbušniny.

[134] Zákon č. 320/2015 Sb. Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru) §29
[135] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. §39

7 Prostředky právní ochrany proti faktickým zásahům

Zásada zákonnosti je základním principem, kterým se musí řídit veškerá činnost orgánů veřejné správy.[136] Aby bylo zajištěno dodržování zásady zákonnosti v oblasti veřejné správy, existuje systém právních záruk (prostředků), které chrání právo adresátů proti jeho porušení.[137] Jedním z nejdůležitějších prostředků, které zajišťují zákonnost veřejné správy, je kontrola. Kontrola prováděná různými subjekty, které ověřují, zda orgány veřejné správy dodržují zákon při výkonu faktických zásahů.

Je nutné podotknout, že osoba na kterou se faktický zásah vztahuje, má povinnost se podřídit pokynů úřední osoby, která takový úkon provádí. To znamená že, osoba proti níž je zasahováno nemůže uplatňovat opravných prostředků, které by měly pro zásah odkladný účinek.[138]

7.1 Stížnost adresovaná příslušnému orgánu veřejné správy

Veřejná správa kromě kontroly subjektů, které se nacházejí mimo její organizační strukturu je také sama předmětem kontroly uplatňované ze strany nadřízených orgánů a kontrolních orgánů, jež tvoří součást její vlastní organizační struktury.[139]

Interní kontrola může být vykonávána buď nadřízeným orgánem nebo kontrolním orgánem, který je součástí organizační struktury daného subjektu. Hlavní rozdíl mezi těmito dvěma typy kontrolních orgánů spočívá v tom, že nadřízený orgán (např. služební funkcionář) vykonává kontrolu podřízených subjektů jako součást své řídící činnosti. Interní kontrolní orgán (např. Odbor vnitřní kontroly Policie České republiky) je zřízen pouze za účelem kontroly, a to buď přímo zákonem, nebo prostřednictvím interního právního předpisu. Tento rozdíl v povaze orgánů

[136] Ústava České republiky čl. 2 odst. 3 a Listina základních práv a svobod čl. 2 odst. 2
[137] PRŮCHA, Petr. Správní právo: obecná část. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. ISBN 978-80-7239-281-0.
[138] HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 9. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.
[139] PRŮCHA, Petr. Správní právo: obecná část. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. ISBN 978-80-7239-281-0.

ovlivňuje rozsah jejich oprávnění a právních nástrojů, kterými jsou vybaveni k dosažení požadovaného stavu při plnění svých úkolů.[140]

Každý má možnost poukázat na chyby v práci státních zaměstnanců.[141] Bude-li vůči státnímu zaměstnanci podána stížnost, že porušil povinnosti, které státním zaměstnancům vyplývají ze zákona, musí kontrolní orgán záležitost, která je předmětem stížnosti, řádně přezkoumat a včas vyřídit a státního zaměstnance o výsledku jejího vyřízení vyrozumět.[142]

Dotčené osoby tedy mají právo se obracet se stížnostmi proti nevhodnému chování úředních osob nebo proti nesprávnému postupu správního orgánu. Ústavní soud potvrdil možnost využití stížnosti dle § 175 SŘ při přezkoumání postupu policejního orgánu (*Postup policistů, opírající se o zákon o Policii ČR, lze m.j. přezkoumávat postupem stanoveným ve správním řádu (ust. § 175 a násl. zákona č. 500/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů*).[143]

Existuje nedostatečná právní úprava v oblasti prošetření skutečností namítaných ve stížnosti. Při vyřizování stížnosti totiž nedochází k zahájení správního řízení, a tedy nedochází ani k aktivaci § 36 odst. 3 SŘ[144], který zaručuje práva účastníků řízení.

7.2 Žaloba ve správním soudnictví

V odborné literatuře se tradičně klade důraz na správní právo a jeho soudní přezkum. Tento trend je odrazem obecného zaměření na kontrolu veřejné správy prostřednictvím soudního systému. Ve většině forem realizace veřejné správy má soudní kontrola, prováděná prostřednictvím správních soudů, dominantní postavení. Avšak v případě soudní kontroly faktických zásahů zaujímá stejně důležitou, pozici rozhodovací činnost Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu[145]. To je dáno především tím, že faktické zásahy často

[140] MATES, Pavel; ŠKODA, Jindřich a VAVERA, František. Veřejné sbory. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-604-2.
[141] Srov. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. §97, Zákon č. 553/1991 Sb. Zákon České národní rady o obecní policii§17g
[142] Zákon č. 234/2014 Sb. Zákon o státní službě§ 79 odst. 1)
[143] III.ÚS 2997/09 ze dne 9. 12. 2009. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/uscr/iii-us-2997-09-1.[cit. 18. 02. 2024]
[144] Zákon č. 500/2004 Sb. Zákon správní řád
[145] Viz. podkapitola 7.4 Ústavní stížnost

zasahují do základních práv a svobod, které jsou chráněny normami obsaženými v unijních dokumentech, stejně jako v ústavním pořádku. To však nesnižuje význam správního soudnictví v oblasti ochrany před nezákonnými zásahy. Minimálně v tom smyslu, že vyčerpání všech opravných a jiných procesních prostředků sloužících k ochraně porušeného práva či svobody, mezi které nepochybně patří žaloba na ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením podaná v rámci správního soudnictví, představuje jednu z podmínek přístupu k zmiňovaným lidsko-právním soudním orgánům.[146]

Třetí díl zvláštní části soudního řádu správního je nazván: " Řízení o ochraně před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu". Zde je právě klíčový termín „zásah“, protože je důležité poznamenat, že termín "zásah" není explicitně definován, a jeho význam je tedy určován správní teorií a judikaturou.[147] Na základě toho je subjektům veřejné správy poskytována soudní ochrana proti nelegálnímu

a) zásahu,

b) pokynu nebo

c) donucení.

Z pohledu správní teorie je tedy termín "zásah" obecným termínem, který zahrnuje tři základní komponenty, a to:

a) faktické pokyny – (dopovídá výše zmíněnému termínu "pokyn"),

b) bezprostřední zásahy – (dopovídá výše zmíněnému termínu "nucení") a

c) zajišťovací úkony – spočívají v dočasném omezení osobní svobody ze strany orgánu veřejné správy.[148]

[146] VŠETIČKA, Pavel. *Faktické úkony realizované Policií České republiky.* Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.
[147] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 4. 2008, č. j. 4 Aps 5/2007-53. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/4-aps-5-2007-53 [cit. 18. 02. 2024]
[148] VŠETIČKA, Pavel. *Faktické úkony realizované Policií České republiky.* Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.

Proto se může každý, kdo tvrdí, že byl přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu, proti němu domáhat ochrany nebo určení že byl zásah nezákonný žalobou u soudu.

Příklad z rozsudku KSLB bodu 1. „*žalobce se domáhá vyslovení nezákonnosti vykázání ze společného obydlí s bývalou družkou X (dále jen „ohrožená osoba“) příslušníkem žalované prap. X dne 23. 3. 2022 v 2:30 hod. ze společného obydlí*“[149] Strana „žalovaný“ je správní orgán, který podle žalobního tvrzení provedl zásah (*žalovaná: Policie České republiky, Krajské ředitelství policie Libereckého kraje sídlem nám. Dr. E. Beneše 584/24, Liberec*).[150]

Žaloba musí obsahovat označení zásahu, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů a návrh výroku rozsudku.

Označení zásahu: *vykázání žalobce ze společného obydlí, které provedla policie (viz body 53. a 60.).*Vylíčení rozhodujících skutečností: *Bod 40. O vykázání ze společného obydlí se žalobce dozvěděl ráno dne 23. 3. 2022 na základě telefonického hovoru s nprap. X, jak vyplývá z úředního záznamu č. j. X a svědecké výpovědi tohoto policisty. Podle obsahu úředního záznamu nprap. X telefonicky hovořil s žalobcem, žalobce byl srozuměn s vykázáním ze společného obydlí.* Označení důkazů: *úřední záznam, vysvětlení ohrožené osoby, dotazník SARA DN, svědeckých výpovědí policistů (viz body 51 až 59).* Návrh výroku rozsudku: *V bodě 10. žalobce navrhoval, aby soud vyslovil, že popsaný zásah ze strany žalované byl nezákonný, žádal po žalované nahradit náklady řízení*.“[151]

Žaloba je nepřípustná, pokud lze se ochrany nebo nápravy domáhat jinými právními prostředky (to neplatí při určení nezákonnosti zásahu).[152]

O zásahu se rozhoduje na základě skutkového stavu zjištěného ke dni rozhodnutí a rozsudkem se určí, že zásah byl nezákonný, a pokud trvá, zakáže se správnímu orgánu, aby v porušování práva pokračoval, a přikáže, aby obnovil stav před zásahem. Bod 60. „*Soud … dospěl k závěru, že podmínky pro vykázání žalobce*

[149] Rozsudek KSLB ze dne 09. 09. 2022 59 A 43/2022 – 73. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/kslb/59-a-43-2022-73 [cit. 18. 02. 2024]
[150] Tamtéž:
[151] Tamtéž:
[152] Zákon č. 150/2002 Sb. Zákon soudní řád správní §85

ze společného obydlí nebyly v posuzovaném případě splněny. V souladu s § 87 odst. 2 věta první s. ř. s. proto vyslovil, že zásahu žalované spočívající ve vykázání žalobce ze společného obydlí na shora uvedené adrese dne 23. 3. 2022 v 2:30 hod. byl nezákonný."[153] Žaloba se zamítne, pokud není důvodná.[154]

7.3 Ochrana v trestně-právní rovině

Další možností obrany je podání trestního oznámení. Provádění faktického zásahu orgánem veřejné správy může objektivně naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby[155].

Oproti projednání stížnosti[156] řešení situace v trestním řízení přináší dotčenému adresátovi řadu procesních výhod. Adresát získává veškerá práva naplňující princip kontradiktornosti (má právo se vyjádřit ke všem tvrzeným skutečnostem, sám navrhovat a předkládat další důkazy atd.).[157]

Je nutné připomenout povahu trestní odpovědnosti a s tím související základní zásadu subsidiarity trestní represe,(trestní právo má z podstaty princip *ultima ratio*).[158] Z této zásady tedy vyplývá, že trestní oznámení bude mít úspěch pouze tam, kde dojde k skutečně markantnímu excesu ze strany orgánu veřejné správy.

Jako příklad lze uvést případ, který byl v rozporu se základními povinnostmi policisty stanovenými v § 9 a § 11 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, a v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky, kdy člen pořádkové hlídky po provedení kontroly totožnosti osob jednoho z přítomných slovně napadl a následně mu násilným způsobem úmyslně vyrazil mobilní telefon zn. Samsung Galaxy z ruky.[159] Na jednání podřízeného reagoval vedoucí hlídky v rozporu se základními povinnostmi policisty a podmínkami použití donucovacích prostředků stanovenými v § 11 a § 53 odst. 1, odst. 2, odst. 5 zákona č. 273/2008

[153] Rozsudek KSLB ze dne 09. 09. 2022 59 A 43/2022 – 73. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/kslb/59-a-43-2022-73 [cit. 18. 02. 2024]
[154] Zákon č. 150/2002 Sb. Zákon soudní řád správní §87
[155] Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník § 329
[156] Viz podkapitola 3.10.1 Stížnost adresovaná příslušnému orgánu veřejné správy
[157] HENDRYCH, Dušan. Právnický slovník. 3., podstatně rozš. vyd. Beckovy odborné slovníky. V Praze: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.
[158] KRATOCHVÍL, Vladimír. Trestní právo hmotné: obecná část. 2. vyd. Beckovy právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2012. ISBN 9788071790822.
[159]Usnesení NS sp. zn. 4 Tdo 94/2021 ze dne 9. 2. 2021. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/4-tdo-94-2021. [cit. 18. 02. 2024]

Sb. o Policii České republiky a v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky, provedl vůči F. V. výpad čelem a následně donucovací prostředek hmaty a chvaty, pomocí kterých ho svedl na zem, kde mu bezdůvodně přiložil pouta.[160] Zde Nejvyšší soud odmítl námitku subsidiarity trestní represe právě proto, že obžalovaný úmyslně a neoprávněně zasáhl do práv poškozeného. Příklad onoho jednání, které narušuje zájem státu na řádný výkon pravomoci úřední osoby, nelze zlehčovat u žádné úřední osoby, natož pak u příslušníka PČR. Právě z těchto důvodů bylo namístě použít represi podle trestního zákoníku.

7.4 Ústavní stížnost

Ústavní stížnost je speciální nástroj, který slouží k ochraně základních práv a svobod. Tento nástroj je možné využít pouze v případě, kdy došlo k porušení ústavně zaručených základních práv a svobod.

Rozhodování o ústavní stížnosti je v kompetenci Ústavního soudu, který je speciálním orgánem ustaveným přímo Ústavou.[161] Ústavní soud má právo zasahovat do činnosti zákonodárné, výkonné i soudní moci a při svém rozhodování se řídí pouze ústavními zákony a mezinárodními smlouvami o lidských právech a svobodách.[162]

Jednou z charakteristik ústavní stížnosti je, že je možné ji podat až poté, co byly vyčerpány všechny ostatní prostředky k ochraně práva, které poskytuje právní řád.[163] Příkladem může být zamítnutí stížnosti na zásah v provedení odběru vzorku DNA pro budoucí identifikaci podle § 65 zákona o Policii České republiky *„zásah je přezkoumatelný ve správním soudnictví, a proto je ústavní stížnost směřující přímo proti němu nepřípustná pro nevyčerpání všech procesních prostředků, které stěžovateli zákon k ochraně jeho práva poskytuje.“*[164] To znamená, že ústavní stížnost není dalším opravným prostředkem v rámci běžného právního procesu, ale představuje zahájení zcela nového, nezávislého řízení.

[160] Tamtéž:
[161] Ústava České republiky Čl. 83
[162] Ústava České republiky Čl. 87
[163] Zákon č. 182/1993 Sb.Zákon o Ústavním soudu §72 odst. 3)
[164] I.ÚS 2661/13 Dostupné z: https://www.judikaty.info/cz/document/uscr/998/ [cit. 18. 02. 2024]

Další důležitou vlastností ústavní stížnosti je, že musí být namířena proti zásahu orgánů veřejné moci. Ústavní stížnost nemůže být směřována proti subjektům soukromého práva. Jejím cílem je ochrana subjektivního veřejného práva navrhovatele.[165]

7.5 Kontrola vykonávaná Veřejným ochráncem práv

Veřejný ochránce práv (ombudsman) je mimosoudní kontrolní úřad, který je státem pověřen k řešení stížnosti jednotlivců na jednání veřejné správy.[166] V rámci kontroly veřejné správy hraje roli prostředníka mezi adresátem a veřejnou správou. Tedy jeho úkolem je provádět nezávislé šetření v daných věcech a dávat připomínky, doporučení porušiteli právních principů, který ve výkonu svých pravomocí pochybil, a to tak, aby vadný stav napravil.[167] Je důležité zmínit, že nemá právo rušit či měnit rozhodnutí úřadů a vstupovat do soudních sporů.[168]

Příkladem šetření v daných věcech může být, který Veřejný ochránce práv řešil z vlastní iniciativy ve věci zákroku Policie ČR vůči panu A., k němuž došlo v Teplicích dne 19. června 2021.Veřejný ochránce práv rozdělil incident do tří fází a hodnotil použití donucovacích prostředků v každé z nich. Veřejný ochránce práv diskutoval o technice použití donucovacích prostředků a uváděl, že policisté byli školeni k použití určitých technik, ale v praxi je možná nepoužili správně. Policisté měli být školeni, aby se vyhnuli klekání na horní část zad, krk či šíji (uvedené zaklekávání policisté mnohokrát použili) a namísto toho volili jiné páky či tlakové body, nebo rovnou jiné polohování osoby.

Kritizoval zejména zpožděné volání záchranné služby a nedostatečnou pozornost věnovanou zdravotnímu stavu osoby, proti které byl zákrok směřován. Po kolapsu pana A. jej měli policisté zbavit pout a okamžitě začít s poskytováním první pomoci, jakmile si všimli, že osoba přestala vykazovat známky života. Místo toho nechali osobu ležet bez pomoci na zemi s rukama spoutanýma za zády. S ruky za zády byl pan A. naložen na lůžko a pouta byla odstraněna až na vyžádání sestry.

---

[165] Zákon č. 182/1993 Sb.Zákon o Ústavním soudu §72 odst. 1) písm a)
[166]Iuridictum.Veřejnýochránceprávonline.Dostupnéz:https://iuridictum.pecina.cz/w/Ve%C5%99ejn%C3%BD_ochr%C3%A1nce_pr%C3%A1v.[cit. 28. 2. 2024]
[167] HENDRYCH, Dušan. Správní věda: teorie veřejné správy. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-458-1.
[168] Zákon č. 349/1999 Sb. Zákon o Veřejném ochránci práv §1 odst. 9

Veřejný ochránce práv vyjádřil nespokojenost s tím, jak byla celá záležitost hodnocena orgány vnitřní kontroly. Kritizoval zejména nedostatečné zjištění skutkového stavu věci. Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje pochybilo tím, že při interním šetření události nedostatečně zjistilo skutkový stav, když zcela opominulo absenci výpovědí osádky prvního vozidla ZZS, která má pro hodnocení postupu policistů zásadní význam.[169]

7.6 Otázka nutné obrany

Ve vztahu k faktickým zásahům se otázka nutné obrany bude týkat především bezprostředních zásahů protože právě tento nástroj umožňuje bezprostřední fyzické donucení.[170]

Jedním z charakteristických rysů bezprostředních zásahů je fakt, že v průběhu jejich realizace není možné uplatnit žádné opravné prostředky.[171] Tento přístup odpovídá účelu existence této formy veřejné správy, který spočívá v rychlé reakci na aktuálně hrozící nebezpečí.[172] V souladu s principy práva jsou adresáti, na které se zásah vztahuje, povinni se mu nejprve podvolit a až po jeho skončení mají možnost využít příslušné ochranné prostředky, které jim právní předpisy poskytují pro ochranu jejich práv (viz. výše).

Avšak úřední osoby se při aplikaci tohoto nástroje často vyskytují v napjatých a stresujících situacích, kdy musí rychle rozhodovat o důležitých právech, s minimem informací. V takových podmínkách lze očekávat, že se dopustí vad, které způsobí jednání jež zakládá jejich napadnutelnost.[173]

Právní vady, které se mohou v průběhu realizace bezprostředních zásahů vyskytnout, lze rozdělit do čtyř skupin:

a) Absolutní věcná nepříslušnosti k provedení zásahu, (např. příslušník hasičského záchranného sboru požádá osobu o prokázání totožnosti. Když

[169] Stanovisko Veřejného ochránce práv. Sp. zn.: 4022/2021/VOP/MK. Č. j.: KVOP-43569/2021. Online. Dostupné z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9880. [cit. 2. 3. 2024]
[170] Viz. podkapitola 3.2.2 Bezprostřední donucení
[171] HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 9. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.
[172] Viz. podkapitola 3.2.2 Bezprostřední donucení
[173] Viz. podkapitoly 7.1 Stížnost adresovaná příslušnému orgánu veřejné správy, 7.2 Žaloba ve správním soudnictví, 7.3 Ochrana v trestně-právní rovině, 7.4 Ústavní stížnost

se osoba prokáže, příslušník si všimne zbrojního průkazu a průkazu zbraně v peněžence a vyžaduje vydání a odebrání zbraně.

b) Nezákonnost prostředků, (např. příslušník Policie ČR k rozehnání demonstrace použije zábavní pyrotechniku),
c) Neexistence právního důvodu k zásahu, (např. příslušník hasičského záchranného sboru požaduje uposlechnutí výzvy nebo pokynu, který se nevztahuje na plnění úkolu).
d) Excesivní způsob provedení zásahu (např. policista zastaví osobu na ulici kvůli podezření z drobného krádeže, místo toho, aby osobu zadržel a zahájil standardní postup, rozhodne se použit (elektrošokové zbraně) na osobu, která se nijak nebrání a nevykazuje agresivní chování).[174]

Zmíněné zásahy veřejných orgánů vykazují určité právní nedostatky, ty nejsou natolik závažné, aby samy o sobě vedly k neplatnosti či neúčinnosti daného postupu. Jinými slovy, v určitých situacích převažuje zajištění vnitřní bezpečnosti a postupu veřejné správy nad individuálním právem jednotlivce. Pokud by jakákoliv menší odchylka od zákonných limitů během realizace bezprostředního zásahu zakládala jejich neplatnost a tím možnost adresátů automaticky se proti nim bránit nepochybně by to zapříčinilo velké oslabení veřejné moci v podobných situacích.[175]

I přes charakteristický rys nemožnosti uplatnit opravný prostředek proti bezprostředním zásahům během jejich realizace a povinnosti adresátů se zásahu podřídit existuje shoda odborné nauky na možné akceptaci nutné obrany. Týká se to těch úkonů, které jsou natolik závadné, že přestávají být projevem veřejné správy a místo toho se stávají úmyslnými trestnými činy, ohrožujícími život nebo zdraví. Je zřejmé, že v takových případech nebude možný včasný zásah kontrolních orgánů, aby odvrátili tuto hrozbu.

Avšak je důležité zdůraznit, že v praxi by to měly být zcela výjimečné případy. Příkladem, kdy adresát mohl využít takového oprávnění ale neučinil tak, je ze dne

[174] HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 9. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.
[175] SOLNAŘ, Vladimír; FENYK, Jaroslav a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Základy trestní odpovědnosti: systém českého trestního práva. Vyd. 1., (Jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.

04. 01. 2009. Členové hlídky se dostavili na místo s informací, že vietnamský občan pan H., je pod vlivem drog, ničí zařízení bytu a fyzicky napadá přítomné. Panu H. zabránila paní K. v odchodu z bytu, z důvodu aby vyčkal příjezdu policie, tak že jej dvakrát hodila do křesla.

Po příjezdu hlídky pan H. seděl v křesle a nijak neohrožoval své okolí. Ze strany příslušníka J. mu bylo nařízeno aby si klekl a předpažil ruce (výzvě v českém jazyce pan H. coby cizí státní příslušník nerozuměl a ani mu nebyla nabídnuta možnost tlumočníka), po neuposlechnutí výzvy jej příslušník J. několikrát udeřil obuškem přes ruce se slovy „*že jej naučí česky*“. Poté byl asi dvakrát kopnut pod žebra, protože nevydržel klečet podle výzvy a padl k zemi. Této situace využila paní K., která se příslušníků zeptala „*jestli si může taky kopnout*“, když nedostala zamítavou odpověď tak pana H. několikrát kopla do břicha. Příslušník J. velitel zasahující hlídky takovému jednání jen přihlížel. Poté velitel hlídky k panu H. přistoupil a dal mu dvě rány pěstí pod žebra a tlačil mu obuškem na krk, kvůli tomu pan H. upadl na zem a nemohl popadnout dech. Ostatní členové hlídky takovému jednání jen přihlíželi.

Pan H. utrpěl těžké zranění, včetně zlomenin žeber, protržení sleziny a následnému krvácení do dutiny břišní. Kvůli jednání příslušníka J. a paní K. a neposkytnutí včasné lékařské pomoci na následky zranění zemřel.[176]

Z popsaného jednání příslušníka J. a paní K. je zřejmé že pan H. se nacházel v situaci, kdy by mohl využít prostředku nutné obrany proti úřední a civilní osobě byť by se s velkou pravděpodobností setkala s neúspěchem kvůli přítomnosti dvou dalších příslušníků.

[176] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 31. 08. 2010, sp. zn. 40 T16/2009. Online. Dostupné z: https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/7053/ [cit. 20. 02. 2024]

8 Závěr

V mé diplomové práci jsem provedl komplexní analýzu faktických zásahů veřejné správy a jejich dopadu na právní vztahy adresátů. Identifikoval a popsal jsem různé formy zásahů, včetně faktických pokynů, bezprostředních zásahů a zajišťovacích úkonů, a to jak z teoretického, tak praktického hlediska. Právní rámec těchto zásahů jsem podrobně rozebral s důrazem na právní zásady, které řídí jejich realizaci.

Aplikační aspekty faktických zásahů jsem analyzoval s ohledem na oprávnění Policie České republiky a Hasičského záchranného sboru České republiky. Tato analýza odhalila, jak tyto bezpečnostní složky uplatňují svá oprávnění v praxi.

Nakonec jsem posoudil několik možných prostředků právní ochrany proti faktickým zásahům. Bylo zjištěno, že stížnosti, žaloby ve správním soudnictví, trestně-právní ochrana, Ústavní stížnosti a kontrola vykonávaná Veřejným ochráncem práv představují efektivní nástroje pro adresáty, kteří se cítí být faktickými zásahy poškozeni.

Jak je popsáno v úvodu práce, bylo mi jasné, že úplné pokrytí všech právních forem činností definovaných v českém právu, jež jsou považovány za faktické zásahy, by bylo nad rámec rozsahu jedné diplomové práce. Přesto věřím, že má diplomová práce může sloužit jako základ k lepšímu porozumění tématu.

9 Seznam použité literatury

Monografie:

1) BARTOŇ, Michal; KRATOCHVÍL, Jan; KOPA, Martin; TOMOSZEK, Maxim; JIRÁSEK, Jiří et al. Základní práva. Student (Leges). Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-128-1.
2) GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 8. aktualizované vydání. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 9788073808389.
3) HENDRYCH, Dušan. Právnický slovník. 3., podstatně rozš. vyd. Beckovy odborné slovníky. V Praze: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.
4) HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 9. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.
5) HENDRYCH, Dušan. Správní věda: teorie veřejné správy. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-458-1.
6) HORZINKOVÁ, Eva a FIALA, Zdeněk. Správní právo hmotné: obecná část. 2., aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-092-5.
7) KINDL, Milan. Základy správního práva. 2., upr. vyd. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-190-8.
8) KNAPP, Viktor. Teorie práva. Vyd. 1., 3. dot. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1.
9) KUCHTA, Josef. Nutná obrana. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 8021021985.
10) KRATOCHVÍL, Vladimír. Trestní právo hmotné: obecná část. 2. vyd. Beckovy právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2012. ISBN 9788071790822.
11) MATES, Pavel; ŠKODA, Jindřich a VAVERA, František. Veřejné sbory. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-604-2.

12) MATES, Pavel. Správní uvážení. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-424-4.
13) POMAHAČ, Richard. Veřejná správa za rozcestím (právní reflexe). Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. ISBN 978-80-87146-92-7.
14) PRŮCHA, Petr. Správní právo: obecná část. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. ISBN 978-80-7239-281-0.
15) SLÁDEČEK, Vladimír. Obecné správní právo. 3., aktualiz. a upr. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-002-8.
16) SKULOVÁ, Soňa. Správní právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-110-6.
17) SKULOVÁ, Soňa. Správní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-688-0.
18) SKULOVÁ, Soňa. Správní právo procesní. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-830-3.
19) SKULOVÁ, Soňa. Správní uvážení: základní charakteristika a souvislosti pojmu. Acta Universitatis Brunensis Iuridica. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3237-5.
20) SOLNAŘ, Vladimír; FENYK, Jaroslav a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Základy trestní odpovědnosti: systém českého trestního práva. Vyd. 1., (Jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.
21) ŠKODA, Jindřich. Zákon o policii s komentářem. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-447-3.
22) VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5.
23) VŠETIČKA, Pavel. Faktické úkony realizované Policií České republiky. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2020.

24) WAGNEROVÁ, Eliška. Listina základních práv a svobod: komentář. 2., doplněné a aktualizované vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-747-8.

Časopisecké články:

1) Časopis pro právní vědu a praxi. Povaha a členění faktických úkonů realizovaných ze strany orgánů veřejné správy.Online. Brno: Masarykova univerzita nakladatelství, 2017 ISSN 1805-2789 Dostupné z: https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/11555 [cit. 18. 02. 2024]
2) Časopis pro právní vědu a praxi. Uplatnění správního uvážení a problematika výkladu neurčitých právních pojmů v případě bezprostředních zásahů realizovaných Policií České republiky.Online. Brno: Masarykova univerzita nakladatelství, 2017 ISSN 1805-2789 Dostupné z: https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=766666 [cit. 18. 02. 2024]
3) KOSAŘ, David. Kolize dvou základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR. Jurisprudence. 2008, roč. 8, č. 1, s. 3-19, ISSN 1212-9909

Zákonná úprava:

1) I.ÚS 2661/13 Dostupné z: https://www.judikaty.info/cz/document/uscr/998/ [cit. 18. 02. 2024]
2) III.ÚS 2997/09 ze dne 9. 12. 2009. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/uscr/iii-us-2997-09-1 [cit. 18. 02. 2024]
3) Rozsudek KSLB ze dne 09. 09. 2022 59 A 43/2022 – 73. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/kslb/59-a-43-2022-73 [cit. 18. 02. 2024]
4) Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 31. 08. 2010, sp. zn. 40 T16/2009. Online. Dostupné z: https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/7053/ [cit. 20. 02. 2024]
5) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2005, č. j. 5 Afs 151/2004-73. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/5-afs-151-2004 [cit. 20. 02. 2024]
6) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 4. 2008, č. j. 4 Aps 5/2007-53. Online. Dostupné z:

https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/4-aps-5-2007-53 [cit. 18. 02. 2024]

7) Stanovisko Veřejného ochránce práv. Sp. zn.: 4022/2021/VOP/MK. Č. j.: KVOP-43569/2021. Online. Dostupné z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9880. [cit. 2. 3. 2024]
8) Usnesení NS sp. zn. 4 Tdo 94/2021 ze dne 9. 2. 2021. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/4-tdo-94-2021. [cit. 18. 02. 2024]
9) Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3271/13. Online. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-3271-13_2. [cit. 18. 02. 2024]
10) Zákon č. 150/2002 Sb. Zákon soudní řád správní
11) Zákon č. 17/2012 Sb. Zákon o Celní správě České republiky
12) Zákon č. 182/1993 Sb.Zákon o Ústavním soudu
13) Zákon č. 219/1999 Sb. Zákon o ozbrojených silách České republiky
14) Zákon č. 234/2014 Sb. Zákon o státní službě
15) Zákon č. 250/2016 Sb. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
16) Zákon č. 255/2012 Sb. Zákon o kontrole (kontrolní řád)
17) Zákon č. 273/2008 Sb.Zákon o Policii České republiky
18) Zákon č. 280/2009 Sb. daňový řád
19) Zákon č. 300/2013 Sb. Zákon o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii)
20) Zákon č. 320/2015 Sb.Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru)
21) Zákon č. 341/2011 Sb. Zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů
22) Zákon č. 349/1999 Sb. Zákon o Veřejném ochránci práv
23) Zákon č. 361/2000 Sb. Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů(zákon o silničním provozu)
24) Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů
25) Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník
26) Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád

27) Zákon č. 553/1991 Sb.Zákon České národní rady o obecní policii
28) Zákon č. 555/1992 Sb.Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční stráži České republiky
29) Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník
30) Závazný. pokyn policejního prezidenta č. 159/2009 o eskortách, střežení osob a o policejních celách.
31) Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod

Elektronické zdroje:

1) CEEOL. Online. Dostupné z: https://www.ceeol.com
2) Iuridictum. Veřejný ochránce práv. Online. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Veřejný_ochránce_práv. [cit. 28. 2. 2024]
3) Judikáty ČR. Online. Dostupné z: https://www.judikaty.info/cz/
4) MVČR. Předvolání, předvedení, vykázání a pořádková pokuta. Online. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-prubeh-rizeni-predvolani-predvedeni-vykazani-a-poradkova-pokuta.aspx. [cit. 20. 02. 2024]
5) Ochránce.cz. Online. Dostupné z: https://www.ochrance.cz
6) Zákony pro lidi. Online. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz